

ARTICLE 368 CP. EL TRÀFIC DE
DROGUES. SUBSTÀNCIES QUE
CAUSEN GREU DANY A LA
SALUT I SUBSTÀNCIES QUE NO

ANÀLISI TEÒRIC I JURISPRUDENCIAL

Marina Pascual Pérez

Tutor: Daniel Varona Gómez

Doble grau en Dret i Criminologia

Universitat de Girona. Facultat de Dret

Curs 2021 - 2022

RESUM

Aquest treball proporciona una revisió del delictes de tràfic de drogues, previst i penat a l'article 368 del Codi Penal. En la redacció d'aquest articulat s'hi troba una continuïtat de conceptes penals que alhora es presenten com a indeterminats o indefinits i que per tant, els han portat a ser objecte de diferents debats i discussions doctrinals i jurisprudencials. Així doncs, davant d'aquesta situació d'indeterminació conceptual, d'entre tots els conceptes anomenats pel mateix article (cultiu, elaboració, droga, substància psicotròpica, estupefaent, afavoriment, facilitació, etc.) aquest treball es centra en l'estudi i anàlisi teòric, doctrinal i jurisprudencial de la distinció que el Codi Penal estableix entre substàncies que causen greu dany a la salut i substàncies que no com a criteri per a determinar la penalitat imposable en cada cas i la contraposició d'aquesta classificació vers el principi de seguretat jurídica, previst a l'article 9.3 de la Constitució Espanyola.

PARAULES CLAU: tràfic de drogues, Codi Penal, penalitat, drogues tòxiques, substàncies psicotròpiques, estupefaents, greu dany a la salut, seguretat jurídica, salut pública.

ABSTRACT

This work provides a review of the crime of drug trafficking, punished in article 368 of the Spanish Penal Code. In the drafting of this articulation, there is a continuum of criminal concepts that are presented as indeterminate or indefinite and have therefore led to different doctrinal and jurisprudential debates and discussions. Thus, in view of this situation of conceptual indeterminacy, of all the concepts called by the same article (cultivate, elaboration, drug, psychotropic, narcotics, favoring, facilitating, etc.) this work focuses on the theoretical, doctrinal and jurisprudential study and analysis of the distinction that the Spanish Penal Code establishes between substances that cause serious damage to health and substances that do not as a criterion for determining the taxable penalty in each case and the contraposition of this classification towards the principle of legal certainty, as provided for in Article 9.3 of the Spanish Constitution.

KEYWORDS: drug trafficking, Penal Code, penalty, toxic drugs, psychotropic substances, stopefaents, serious damage to health, legal certainty, public Health.

ABREVIATURES

AP	Audiència Provincial
ATS	Auto (interlocutòria) Tribunal Suprem
BOE	Butlletí Oficial de l'Estat
CE	Constitució Espanyola
CENDOJ	Centre de Documentació Judicial
CP	Codi Penal
FGE	Fiscalia General de l'Estat
OMS	Organització Mundial de la Salut
SAP	Sentència Audiència Provincial
STC	Sentència Tribunal Constitucional
STS	Sentència Tribunal Suprem
STSJ	Sentència Tribunal Superior de Justícia
TC	Tribunal Constitucional
TS	Tribunal Suprem
TSJ	Tribunal Superior de Justícia

ÍNDIX

1.	INTRODUCCIÓ	4
1.1.	MOTIVACIÓ, OBJECTIUS I MARC TEÒRIC	4
1.2.	METODOLOGIA	5
1.3.	ESTRUCTURA DEL TREBALL	6
2.	EL PRINCIPI DE SEGURETAT JURÍDICA.....	6
3.	EL DELICTE DEL TRÀFIC DE DROGUES EN L'ACTUAL CODI PENAL. ARTICLE 368 CP.....	8
3.1.	BÉ JURÍDIC PROTEGIT	9
3.2.	REDACCIÓ I REGULACIÓ DEL CODI PENAL.....	11
3.3.	OBJECTE DEL DELICTE. DROGA, ESTUPEFAENT I SUBSTÀNCIA PSICOTRÒPICA	12
3.3.1.	CONCEPTE DE DROGA.....	12
3.3.2.	CONCEPTE D'ESTUPEFAENT I SUBSTÀNCIA PSICOTRÒPICA.....	15
3.3.3.	CODI PENAL: “SUBSTÀNCIES O PRODUCTES QUE CAUSEN GREU DANY A LA SALUT I LA RESTA DE CASOS”	17
4.	SUBSTÀNCIES O PRODUCTES QUE CAUSEN GREU DANY A LA SALUT. LES CONEGUDES MÉS POPULARMENT COM A “DROGUES DURES”.....	19
5.	SUBSTÀNCIES O PRODUCTES QUE NO CAUSEN GREU DANY A LA SALUT. “DROGUES TOVES” O “BLANDAS”	25
6.	I, QUÈ PASSA AMB LES NOVES SUBSTÀNCIES?.....	27
6.1.	DEPRESSIUS	32
6.2.	OPIOIDES O OPIÀCIES.....	34
6.3.	ESTIMULANTS	36
7.	UNA ALTRA VEGADA, PRINCIPI DE SEGURETAT JURÍDICA.....	37
8.	CONCLUSIONS.....	41
9.	BIBLIOGRAFIA.....	47

1. INTRODUCCIÓ

1.1. MOTIVACIÓ, OBJECTIUS I MARC TEÒRIC

A través d'aquest treball de final de grau m'he volgut endinsar en l'anàlisi d'un dels delictes regulats a la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, concretament del delicte de tràfic de drogues, previst i penat a l'article 368 CP. Haig de dir, que per l'interès que em causa l'estudi d'aquesta conducta, m'hagués agradat poder realitzar un anàlisi complet de la mateixa, però es tracta d'un article extens, el qual ha comportat grans debats i discussions, tan doctrinals com jurisprudencials i per tant, analitzar tots i cada un dels seus aspectes o elements em seria inabordable en un únic treball de final de grau.

Dit això, i tenint en compte doncs, aquest article 368 CP del delicte de tràfic de drogues, em centraré en un dels aspectes que més m'han cridat l'atenció i que alhora, considero que és d'especial importància o rellevància. Es tracta de la classificació o distinció que estableix el Codi Penal en relació a les penes imposables a cada cas. És a dir, el Codi Penal descriu en el seu article 368 quines accions configuren el delicte de tràfic de drogues així com quines son les penes que s'associen a les mateixes. Les penes que imposa però, s'estableixen d'acord amb un criteri o una distinció: substàncies que causen greu dany a la salut i substàncies que no. D'acord amb això doncs, és necessari tenir clar quines drogues, substàncies o productes formen part d'un grup i quines formen part de l'altre ja que depenent d'aquest criteri s'imposa una pena major o menor. Concretament, el Codi Penal actual estableix una pena de presó de 3 a 6 anys per a aquelles drogues tòxiques i substàncies que causen greu dany a la salut, mentre que determina una pena privativa de llibertat de 1 a 3 anys per a la resta, és a dir, les que no causen greu dany a la salut. Així, la importància del meu anàlisi rau en poder determinar els criteris que delimiten quines drogues i substàncies formen part del primer grup i quines formen part del segon. D'aquesta manera, he titulat el meu treball de final de grau "*Article 368 CP. El tràfic de drogues. Substàncies que causen greu dany a la salut i substàncies que no*" amb l'objectiu de dur a terme un anàlisi teòric, doctrinal i jurisprudencial d'aquesta classificació en la que es basa el Codi Penal a l'hora d'imposar les penes.

Considero d'especial importància l'estudi o anàlisi d'aquesta classificació que disposa el Codi Penal entre drogues que causen greu dany a la salut (també anomenades o conegudes més popularment com a "drogues dures") i drogues que no (conegudes amb el nom de "drogues toves") ja que és en base a aquesta distinció que s'imposa una determinada pena i, de no delimitar aquests conceptes de manera clara i precisa es podria arribar a veure afectat o vulnerat un dels principis del dret, el principi de seguretat jurídica, establert a l'article 9.3 de la Constitució

Espanyola: “*La Constitución garantiza el principio de legalidad, la jerarquía normativa, la publicidad de las normas, la irretroactividad de las disposiciones sancionadoras no favorables o restrictivas de derechos individuales, la seguridad jurídica, la responsabilidad y la interdicción de la arbitrariedad de los poderes públicos*”¹.

Tanmateix, val a dir, que aquest criteri de distinció que segueix el Codi Penal espanyol només es troba en el nostre país, a la nostra legislació, però no en canvi a la resta de codis d’altres estats d’Europa. En aquest sentit doncs, la classificació establerta a l’article 368 CP entre drogues que causen greu dany a la salut i les que no, és una creació pròpia de la nostra legislació, la legislació espanyola i que per tant, cal poder determinar i conèixer de manera apropiada.

Finalment i a mode de resum, aquest treball té per objectiu l’estudi i anàlisi de dues qüestions: el primer, determinar quines substàncies causen greu dany a la salut i quines no, i en base a quins criteris es realitza aquesta classificació, i segon, analitzar si aquests criteris son suficients per tal de no vulnerar el principi de seguretat jurídica o si per contra, aquest es veu afectat.

1.2. METODOLOGIA

Aquest treball presenta una revisió i interpretació crítica bibliogràfica, a més a més d’un estudi de doctrina jurisprudencial. Així, el contingut que s’hi troba és un anàlisi teòric sobre un tema rellevant (en aquest cas, com ja he exposat anteriorment, sobre el delictes del tràfic de drogues i més concretament, sobre la discussió que pot sorgir de la distinció que el Codi Penal estableix entre drogues que causen greu dany a la salut i drogues que no el causen), i també un anàlisi de caire més jurisprudencial prenent de referència tant estudis doctrinals com jurisprudència i pronunciaments de major interès.

D’aquesta manera, el mètode que seguiré serà per un costat, analític i crític, però alhora també acadèmic ja que no només elaboraré un anàlisi teòric o doctrinal del tema triat sinó que també em centraré en la jurisprudència proporcionada per determinats òrgans per a poder complementar els meus coneixements. Per tot això, és imprescindible dur a terme una prèvia recerca, selecció i estudi d’aquells treballs doctrinals que s’ocupin, ja sigui de manera total o parcial, de la temàtica triada, el qual em permetrà poder realitzar un estudi posterior de l’estat de la qüestió plantejada, de les diferents posicions doctrinals, jurisprudencials, etc. per a finalment exposar el tema analitzat i concloure amb una reflexió crítica o síntesi de pronunciaments judicials, recolzats en la doctrina.

---

¹ Constitución Española. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 29 de desembre de 1978, nº 311.

Per tant, pel que fa a la fonamentació més teòrica, acudiré a diferents fonts legislatives com ara el propi Codi Penal Espanyol per a poder definir, entendre i comprendre com es troba regulat el delicte de tràfic de drogues actualment, però també a altres fonts extrapenals com ara els diferents Convenis Internacionals existents per tal de poder determinar diferents conceptes inicials rellevants com ara droga, substàncies psicotròpiques i estupefaents. Alhora, serà necessari revisar diferents manuals de dret penal, així com articles de diversos autors que em puguin proporcionar informació de manera més detallada i completa en referència al delicte del tràfic de drogues.

Tot això, però, sense deixar de banda o més ben dit, acompanyat en tot moment de l'estudi de la doctrina i també de la jurisprudència a través de les sentències i resolucions del Tribunal Suprem, així com d'altres òrgans (Audiències Nacionals, Audiències Provincials, Tribunals Superiors de Justícia o Tribunal Constitucional) obtingudes de les diferents bases de dades (Aranzadi, Consell General del Poder Judicial o CENDOJ...).

1.3. ESTRUCTURA DEL TREBALL

El treball s'inicia amb l'anàlisi del principi de seguretat jurídica, principi general del Dret que es podria veure afectat per la regulació o redacció de l'article 368 CP. A partir d'aquí, el que pretenc amb aquest treball és oferir una visió general del delicte del tràfic de drogues en el Codi Penal actual, determinar on es troba regulat, quin bé jurídic protegeix, quines conductes formen part de l'acció típica i comentar la redacció del mateix, així com delimitar l'objecte material del delicte i a continuació, establir un concepte de droga, estupefaent i substància psicotròpica. Això servirà per a que, una vegada obtinguda una visió de caire més general de la redacció de l'article 368 CP i determinat el concepte droga, pugui entrar en el que considero el "fons de la qüestió" d'aquest treball, que és la distinció que proposa el Codi Penal entre drogues que causen greu dany a la salut i les que no. En aquest apartat, duré a terme un anàlisi teòric, doctrinal i jurisprudencial per a finalment, arribar a una reflexió o conclusió crítica i personal.

2. EL PRINCIPI DE SEGURETAT JURÍDICA

L'article 9.3 de la Constitució Espanyola conté els diferents principis que conformen un Estat de Dret. D'aquesta manera *"garantiza el principio de legalidad, la jerarquía normativa, la publicidad de las normas, la irretroactividad de las disposiciones sancionadoras no favorables o*

restrictivas de derechos individuales, la seguridad jurídica, la responsabilidad y la interdicción de la arbitrariedad de los poderes públicos²”.

De tots els principis enumerats en aquest article, el principi de seguretat jurídica constitueix la suma equilibrada de la resta de principis que s'enumeren a l'article 9.3 CE (certesa i legalitat, jerarquia, publicitat normativa, irretroactivitat d'allò no favorable, interdicció de l'arbitrarietat)³. Així mateix, seguretat prové del terme *securitas*⁴, paraula que defineix el fet d'estar segurs d'alguna cosa i per tant, lliures de preocupacions envers aquella.

El principi de seguretat jurídica, doncs, és un dels principis generals del dret i és d'acord amb aquest terme, seguretat o *securitas*, que es fa referència a la certesa del coneixement de tot allò previst com a prohibit, manat i permès pel poder públic i no només això, sinó que també al·ludeix a la certesa que té l'individu de la permanència de la seva situació jurídica la qual no serà modificada si no és per procediments regulats establerts de manera prèvia i clara pel dret.

D'acord amb aquest principi, per tant, l'ordenament jurídic ha de produir certesa i confiança sobre el què és dret en cada moment i sobre el què, previsiblement ho serà en un futur. Així, el principi de seguretat jurídica suposa el coneixement per part de la població de les normes vigents, però també una certa estabilitat de l'ordenament. Dit d'una altra manera, la seguretat jurídica és la predictibilitat de les conseqüències jurídiques dels actes o conductes, la qual implica la publicitat de les normes per part de l'ordenament jurídic, vinculada a la possibilitat d'exigir el seu compliment i alhora, la irretroactivitat de totes les normes jurídiques sancionadores no favorables o restrictives de drets individuals. En aquesta direcció s'ha pronunciat el Tribunal Constitucional quan *“exigeix que el legislador ha de perseguir la claredat i no la confusió normativa, ha de procurar que els operadors jurídics i ciutadans coneguin les normes a les quals s'han d'acatar, fugint de provocar situacions objectivament confuses i buscant així la certesa respecte del què és dret i què no⁵”*. Així mateix, també el Tribunal Suprem ha establert que *“en definitiva, només si en l'ordenament jurídic en que s'insereixen, i tenint en compte les regles d'interpretació*

---

² Article 9.3 de la Constitució Espanyola. A aquest precepte el precedeix el següent: *“Los ciudadanos y los poderes públicos están sujetos a la Constitución y al resto del ordenamiento jurídico. Corresponde a los poderes públicos promover las condiciones para que la libertad y la igualdad del individuo y de los grupos en que se integra sean reales y efectivas; remover los obstáculos que impidan o dificulten su plenitud y facilitar la participación de todos los ciudadanos en la vida política, económica, cultural y social”*. Constitución Española. Boletín Oficial del Estado. Madrid, 29 de diciembre de 1978, nº 311

³ Pronunciat pel Tribunal Constitucional el 1981 amb la STC 27/1981, de 20 de juliol. *“La seguretat jurídica és la suma d'aquests principis, equilibrada de tal manera que permeti promoure, en l'ordre jurídic, la justícia i la igualtat, en llibertat”*.

⁴ *Securitas* deriva de l'adjectiu *securus* (de *secura*), paraula que significa estar segurs d'alguna cosa i lliure de preocupacions envers aquella.

⁵ STC 46/1990, de 15 de març.

admissibles en Dret, el contingut o les omissions d'un text normatiu produïssin confusió o dubtes que generessin als seus destinataris una incertesa raonablement insuperable a prop de la conducta exigible pel seu compliment o sobre la previsibilitat dels seus efectes, podria concloure's que la norma infringeix el principi de seguretat jurídica ⁶”.

Així, en un Estat de Dret, la seguretat jurídica i la certesa de les normes son dos paràmetres bàsics que en determinen el grau i la intensitat. D'aquesta manera, no s'ha de fomentar la confusió o l'obscuritat del règim jurídic, sinó que, tenint en compte que les normes jurídiques es conformen per a que puguin aplicar-se, aquestes s'han d'establir de manera clara, sent el més completes, concretes i concises possibles per tal que els operadors jurídics i els ciutadans sàpiguen a que atendre's perquè el dret, en si mateix, ha de ser previsible⁷.

Per tant, tenint en compte els pronunciaments tant del Tribunal Constitucional com del Tribunal Suprem, fins a quin punt la redacció de l'article 368 CP compleix amb el principi de seguretat jurídica? La classificació entre substàncies que causen greu dany a la salut i aquelles que no respecta aquest principi? O, en cas contrari, afavoreix la confusió de cares als destinataris?

3. EL DELICTE DEL TRÀFIC DE DROGUES EN L'ACTUAL CODI PENAL. ARTICLE 368 CP

Començant així, per l'anàlisi del delicte del tràfic de drogues en l'actual Codi Penal, el primer que cal assenyalar és on es troba regulat. Doncs, la regulació de tots aquells delictes relatius al tràfic de drogues⁸ actualment es recopila al Llibre II, Títol XVII anomenat “*Dels delictes contra la seguretat col·lectiva*”, Capítol III “*Dels delictes contra la salut pública*” del Codi Penal, articles 368 a 378 CP. Aquesta regulació es caracteritza per ser àmplia, extensa i complexa, fet

---

⁶ STS 1163/2018, de 9 de juliol de 2018.

⁷ Rodríguez Arana, J. (s.d). *Principio de seguridad jurídica y técnica normativa*. Círculo de Derecho Administrativo.

⁸ Fins l'any 1918 no hi havia prohibició de drogues a Espanya. El seu ús es regulava com a fàrmacs i es dispensava a les farmàcies. Va ser amb l'aplicació del Conveni Internacional sobre restricció de l'ús i el tràfic d'opi, morfina, cocaïna i els seus derivats que es va començar a controlar l'ús d'algunes drogues requerint recepta mèdica per a la seva obtenció. Posteriorment, amb la Convenció de Viena de 20 de desembre de 1988 contra el tràfic il·lícit d'estupefaents i substàncies psicotròpiques, va tenir lloc una nova reforma verificada d'acord amb la Llei Orgànica 8/1992 de 23 de desembre, que va introduir cinc nous articles (344 bis g) a 344 bis k)), que regulaven l'entrega vigilada de drogues, el tràfic de precursors, la receptació específica i el decomís. De tot això en va sorgir el vigent Codi Penal de 1995, molt similar a l'anterior, complementat en el marc del dret intern per la Llei de Contraband de 12 de desembre de 1995, i en l'esfera internacional per Convenis anteriors. L'última reforma en matèria de tràfic de drogues ha estat la realitzada per la Llei Orgànica 5/2010 de 22 de juny, intentant donar resposta al problema de la individualització de la pena, però els seus resultats pràctics a la realitat no cobreixen les previsions establertes pel Govern, ni els objectius perseguits amb la seva imposició. Extret de: Expósito López, A. (2012). El delito de trafico de drogas. *Revista de derecho UNED*, nº 10.

que ha provocat grans debats i discussions doctrinals i jurisprudencials per a poder determinar aspectes necessaris i rellevants a l'hora de dictar sentències o emetre resolucions.

3.1. BÉ JURÍDIC PROTEGIT

Un dels elements que ha causat certa controvèrsia entre la doctrina i la jurisprudència ha estat el bé jurídic protegit. Sabem que tot delictes implica necessàriament la lesió, o almenys, la posada en perill d'un bé jurídic protegit⁹. En aquest cas, el bé jurídic que protegeix el delictes del tràfic de drogues (i tots aquells inclosos al Capítol III) és la salut pública. Així, la Constitució Espanyola regula en el seu article 15¹⁰ que “*tots tenen dret a la vida, a la integritat física i moral*” i encara més, l'article 43¹¹ segueix dient que “*es reconeix el dret a la protecció de la salut*”. Tanmateix, és atribuït dels poders públics organitzar i tutelar la salut pública a través de mesures preventives i de les prestacions i serveis necessaris.

Salut pública, es tracta d'un terme problemàtic ja que no existeix un concepte penal que determini què és, a què fa referència aquest terme, què inclou, què no i quin n'és el seu límit. En aquest sentit, la jurisprudència ha intentat donar resposta a través de diferents línies o tendències¹², però actualment entén que el bé jurídic protegit de la salut pública es troba integrat per les salut individuals, globalment considerades, tenint en compte que aquest no equival a la salut individual, en concret, de cada comprador, és a dir, no es forma amb la suma de les salut individuals (tot i que, sí que és cert que es nodreix d'elles), sinó que s'equipara al conjunt de condicions positives i negatives que garanteixen la salut dels integrants d'una comunitat. En altres paraules, es contempla com a bé col·lectiu de caràcter públic, és a dir, com a la salut del conjunt dels membres

---

⁹ Rodríguez Devesa, J.M. (1995). *Derecho penal Español. Parte General* (18ª Ed.). Madrid: Dykinson.

¹⁰ Artículo 15 CE: “*Todos tienen derecho a la vida y a la integridad física y moral, sin que, en ningún caso, puedan ser sometidos a tortura ni a penas o tratos inhumanos o degradantes. Queda abolida la pena de muerte, salvo lo que puedan disponer las leyes penales militares para tiempos de guerra*”. Constitución Española. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 29 de diciembre de 1978, nº 311.

¹¹ Artículo 43 CE: “*Se reconoce el derecho a la protección de la salud. Compete a los poderes públicos organizar y tutelar la salud pública a través de medidas preventivas y de las prestaciones y servicios necesarios. La ley establecerá los derechos y deberes de todos al respecto. Los poderes públicos fomentarán la educación sanitaria, la educación física y el deporte. Asimismo facilitarán la adecuada utilización del ocio*”. Constitución Española. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 29 de diciembre de 1978, nº 311.

¹² S'identifiquen, d'acord amb les paraules de Maria del Carmen Molina Mansilla, com a mínim, cinc tendències jurisprudencials diferents: 1) protecció de la salut pública, sense possibilitat d'individualització; 2) protecció de la salut pública, en el seu aspecte individualitzat; 3) seguretat col·lectiva; 4) consumidor addicte i 5) protecció de la difusió de drogues a tercers. Extret de: Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1ª Ed.). Madrid: Sepín.

de la societat ¹³. Es tracta d'una salut pública, col·lectiva i comunitària que alhora inclou la salut individual, física i psíquica, de cada un dels integrants o individus d'aquesta col·lectivitat.

Per altra banda, quan parlem de salut pública, d'acord amb el Codi Penal, aquesta fa referència a tota variació de les circumstàncies òptimes de l'individu, incloses les socials, entenent això com el desig de l'Estat i de l'acció pública, per mantenir la salut de la ciutadania el millor possible, evitant o reprimint el que la danyi o la posi en perill¹⁴.

Encara més, intentant determinar el que s'entén per delictes contra la salut pública, es poden establir certes notes característiques d'aquesta tipologia de delictes inclosos al Capítol III del Codi Penal¹⁵. Així, *“el tràfic d'estupefaents es configura com a delictes de perill abstracte i consumació anticipada, la punibilitat de la qual s'assenta en l'eventual perill que neix de les conductes descrites a la figura penal ¹⁶”*. D'aquesta manera, els delictes que afecten a la salut pública es consideren d'acord amb la tendència jurisprudencial majoritària: delictes de perill abstracte, és a dir, delictes en el que no es tutela un bé o dret concret, sinó la possibilitat que la salut del mateix no sigui menystinguda per qualsevol de les conductes tipificades en el seu article, entenent per perill *“la probabilitat que es produeixi la lesió o menyscabament d'un bé jurídic. Aquesta probabilitat és un judici que ha d'emetre's en el moment de realitzar-se l'acció, o quan s'ometi aquesta realització (...) el jutgador ha de tenir en compte si en el moment en què es va realitzar o ometre l'acció es van alterar desfavorablement les probabilitats normals de que es produís la lesió d'un bé jurídic ¹⁷”*; delictes de consumació anticipada i finalment, delictes de resultat tallat, ja que la seva consumació té lloc anticipadament a executar-se l'acció típica, sense necessitat que es produeixi l'esgotament del delictes.

Troblem pronunciaments jurisprudencials que determinen que *“amb la seva conducta, el traficant trenca la prohibició legal, creant una situació de perill potencial contra la salut col·lectiva o comunitària ¹⁸”* i també altres en aquest sentit: *“infracció de perill abstracte en quant a la raó de*

---

¹³ Així com ho descriu Maria del Carmen Molina Mansilla en el seu llibre Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1^a Ed.). Madrid: Sepín.

¹⁴ Núñez Paz, M.A. i Guillén López, G. (2008). *Moderna revisió del delictes de tràfic de drogues: estudi actual del art. 368 CP*. Revista Penal n° 22.

¹⁵ Notes característiques que les proporciona Sequeros Sazatornil, F. (2000). *El tràfic de drogues ante el ordenamiento jurídico. Evolución normativa, doctrinal y jurisprudencial*. Madrid: La Ley-Actualidad, S.A.

¹⁶ STS 68/2022, de 13 de gener de 2022.

¹⁷ Definició de perill obtinguda de Muñoz Conde, F. (2017). *Derecho Penal. Parte Especial* (21^a Ed.). València: Tirant lo Blanch.

¹⁸ STS 1981/2751, de 17 de juny de 1981.

*la seva incorporació al Codi Penal és tractar de preservar la salut pública no penalitzant-se el dany concret originat a una persona, sinó a la col·lectivitat*¹⁹”.

D'aquesta manera, tots aquells delictes dedicats a protegir el bé jurídic de la salut pública es troben regulats des de l'article 359 fins al 378 CP, i dins d'aquest grup s'inclouen tots aquells delictes relatius al tràfic de drogues als articles 368 a 378 CP. En aquests articles s'hi estableixen conductes tals com el cultiu, elaboració i tràfic de drogues; la fabricació, transport, distribució i comerç d'equips o materials necessaris per a dur a terme les conductes esmentades prèviament, el també anomenat tràfic de precursors i la provocació, conspiració i proposició per a cometre tots aquests delictes enumerats anteriorment.

3.2. REDACCIÓ I REGULACIÓ DEL CODI PENAL

Així doncs, centrant-me pel que aquest treball interessa, en el tipus bàsic o objectiu del delictes del tràfic de drogues, aquest ve tipificat a l'article 368 CP i versa de la següent manera:

“Los que ejecuten actos de cultivo, elaboración o tráfico, o de otro modo promuevan, favorezcan o faciliten el consumo ilegal de drogas tóxicas, estupefacientes o sustancias psicotrópicas, o las posean con aquellos fines, serán castigados con las penas de prisión de tres a seis años y multa del tanto al triplo del valor de la droga objeto del delito si se tratare de sustancias o productos que causen grave daño a la salud, y de prisión de uno a tres años y multa del tanto al duplo en los demás casos.

*No obstante lo dispuesto en el párrafo anterior, los tribunales podrán imponer la pena inferior en grado a las señaladas en atención a la escasa entidad del hecho y a las circunstancias personales del culpable. No se podrá hacer uso de esta facultad si concurriere alguna de las circunstancias a que se hace referencia en los artículos 369 bis y 370*²⁰”.

A través d'aquesta redacció s'observa l'amplitud i complexitat que presenta la regulació del delictes de tràfic de drogues a la que he fet referència en un punt anterior. En aquest cas, ens trobem davant de diverses conductes que conformen l'acció típica: cultiu, elaboració, tràfic, promoció, afavoriment, facilitació al consum o bé, possessió amb els mateixos fins. D'igual manera, es pot veure com, alhora, l'article distingeix entre dos grans grups de drogues i substàncies o productes: aquelles que causen greu dany a la salut i “*los demás casos*”, és a dir, les que no causen greu

---

¹⁹ STS 1990/5111, de 4 de juny de 1990.

²⁰ Reproducció literal de l'article 368 del Codi Penal. Extreta de: Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 24 de noviembre de 1995, n° 281.

dany a la salut. Així, d'acord amb aquesta distinció, el Codi Penal estableix una pena privativa de llibertat de 3 a 6 anys per a aquelles substàncies que causen greu dany a la salut i una pena de presó de 1 a 3 anys per a la resta de casos. Tanmateix, l'objecte material del delictes també és indeterminat ja que l'article fa referència a *“drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques”* però davant la inexistència d'un concepte jurídic-penal que ho defineixi, determini o limiti. Anant més enllà i seguint amb l'anàlisi d'aquest article 368 CP, ens trobem davant d'un segon paràgraf introduït amb la reforma del Codi Penal de l'any 2010, el qual ens incorpora conceptes tals com: escassa entitat del fet i circumstàncies personals del culpable. Novament, termes indeterminats, relatius i valoratius, els quals requereixen de la doctrina i la jurisprudència per a poder aplicar-se de manera adequada. Per tot això, autors s'han pronunciat defensant que *“la seva redacció (de l'article 368 CP) resulta de tal amplitud i imprecisió que permet reconduir de manera literal tots els supòsits de tràfic il·lícit a la penalitat que el precepte indiscriminadament conté, equiparant-se així, comportaments de molt diferent desvalor²¹”*.

És per aquest motiu juntament amb la inseguretat jurídica que comporta la redacció d'aquest articulat, considero necessari poder delimitar tots aquests conceptes que queden indefinits dins d'aquest tipus penal (cultiu, elaboració, drogues, estupefaents, promoció, afavoriment, substàncies psicotròpiques, greu dany a la salut, no greu dany a la salut, etc.), encara que fer-ho en un únic treball resulta ser quelcom impossible o inabordable ja que cadascun comporta un estudi i anàlisi profund que mereix ser tractat exclusiva i explícitament. Així doncs, davant d'aquesta situació d'indeterminació conceptual que ens presenta l'article 368 CP, aquest treball s'enfoca en la distinció entre substàncies que causen greu dany a la salut i substàncies que no (deixant per futurs treballs, l'estudi dels altres conceptes) i l'enfrontament que aquesta redacció presenta envers aquest principi general emmarcat a l'article 9.3 CE, principi de seguretat jurídica.

3.3. OBJECTE DEL DELICTE. DROGA, ESTUPEFAENT I SUBSTÀNCIA PSICOTRÒPICA

3.3.1. CONCEPTE DE DROGA

Primerament, i abans d'entrar en el fons de la qüestió, és a dir, abans de poder establir una classificació entre substàncies que causen greu dany a la salut i les que no, és necessari determinar l'objecte del delictes del tràfic de drogues. Així mateix, l'objecte d'un delictes és allò sobre el que

---

²¹ Lorenzo Salgado, J.M. (1983). *Las drogas en el ordenamiento penal español* (2ª Ed.). Barcelona: Bosch, Casa Editorial, S.A.

recau la conducta o l'acció²², i per tant, en el cas del delictes del tràfic de drogues, l'objecte el conformen les drogues tòxiques, els estupefaents i les substàncies psicotròpiques, incloent tant aquelles que causen greu dany a la salut com les que no el causin, tal com s'estableix a la redacció de l'article 368 CP. El problema subjacent aquí és, precisament, que aquest fa referència al concepte de drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques però per contra, no n'estableix cap definició. Alhora però, aquesta esdevé necessària per a poder interpretar el precepte correctament i aplicar-lo de manera uniforme per part de jutges i tribunals. És per aquest motiu, per la manca de definició en el tipus penal, que hem d'acudir a fonts externes al Dret Penal per a obtenir un significat més clar, concret i precís del què son aquestes substàncies.

En una primera aproximació, es pot observar que el concepte droga²³ no és igual per a tothom, i que de fet, cadascú entén la droga de maneres diferents. Per exemple, no percep de la mateixa manera el terme droga un polític, que un farmacèutic o metge o bé, que un alumne o estudiant de secundària. Així doncs, des d'una perspectiva mèdica, s'entén per drogues aquelles substàncies que introduïdes a un organisme viu poden modificar una o més funcions o bé, des del punt de vista farmacològic, les drogues son les substàncies que actuen sobre l'escorça cerebral modificant la psicologia o activitat mental dels éssers humans²⁴. Per altra banda, també hi ha persones que estableixen un concepte de droga molt ampli, en el que fins i tot arriben a considerar drogues alguns aliments i per contra, hi ha persones que entenen les drogues en un sentit més estricte o restringit, defensant que només son drogues aquelles substàncies considerades il·legals per llei. Conseqüentment, ens trobem davant d'un panorama amb una extensió de significats massa àmplia, amb multitud de percepcions diferents respecte del què son les drogues i que cal, per tant, harmonitzar, unificar i concretar per poder aplicar-se i utilitzar-se en el Dret Penal de manera adequada.

És per això que la jurisprudència ha acudit a les definicions proporcionades per organismes com ara l'Organització Mundial de la Salut (OMS)²⁵, les quals s'han pogut desenvolupar a través de

---

²² Mir Puig, S. (2016). *Derecho penal. Parte General* (10ª Ed.). Barcelona: Editorial Reppertor.

²³ Etimològicament, el terme droga prové de la paraula holandesa *droog* (sec) ja que a moltes de les plantes que s'importaven a Europa des d'Amèrica es dessecaven prèviament, per a que no es deterioressin durant el seu transport.

²⁴ Joshi Jubert, U. (1999). *Los delitos de tráfico de drogas I. Un estudio analítico del art. 368 CP* (1ª Ed.). Barcelona: J.M. Bosch Editor – Librería Bosch, S.L. A través d'aquest llibre, l'autora ens proporciona multitud de definicions de droga tòxica, estupefaent i substància psicotròpica. No només contempla la definició mèdica o farmacològica, sinó que a més a més, estableix definicions admeses des del Diccionari d'Ús de l'Espanyol de Maria Moliner, també concepcions fenomenològiques, etc.

²⁵ L'Organització Mundial de la Salut té inici el 7 d'abril de 1948. Es tracta d'una autoritat directiva i coordinadora en assumptes de sanitat internacional en el sistema de les Nacions Unides. Els seus àmbits principals d'actuació son: les malalties no transmissibles, les malalties transmissibles, preparació, vigilància i resposta a les crisis, promoció de la salut al llarg del cicle de vida, sistemes de salut i serveis institucionals. Així és que, l'OMS té per objectiu construir un futur millor i més saludable per a les persones de tot el món. Extret de la pròpia pàgina web: [Acerca de la OMS \(who.int\)](http://www.who.int)

les seves declaracions. Així doncs, l'OMS estableix que droga és tota aquella substància que, introduïda a l'organisme per qualsevol via d'administració, produeix una alteració d'alguna manera, del natural funcionament del sistema nerviós central de l'individu i és, a més a més, susceptible de crear dependència, ja sigui aquesta psicològica, física o ambdues. Dit d'una altra manera, la droga és tota substància, natural o sintètica, la consumició repetida de la qual, en dosis diverses, provoca a les persones els següents efectes: 1) el desig o necessitat de continuar consumint, és a dir, una dependència psíquica; 2) la tendència a augmentar la dosi, per tant, tolerància i finalment, 3) la dependència física o orgànica dels efectes de la substància, que fa veritablement necessari el seu ús prolongat per a evitar el síndrome d'abstinència ²⁶.

Tanmateix, la jurisprudència majoritària i la línia doctrinal més rellevant té en compte altres aspectes o recursos per a poder determinar què és droga *“davant el problema de concretar el que s'ha d'entendre per drogues tòxiques, estupefaents i substàncies psicotròpiques, ha optat per referir-se al contingut de les llistes aprovades en Convenis Internacionals subscrits per Espanya, amb les modificacions que es van introduint a mesura que la ciència mèdica va descobrint i precisant els efectes de determinats productes químics o naturals i l'Administració Pública els inclou a tals llistes. Entenem que aquest sistema de definició de tals conceptes és el més adequat als principis de seguretat jurídica i legalitat (arts. 9 i 25 CE) informadors del Dret Penal²⁷”*. Per aquest motiu és que no només es basa en la definició proposada per l'OMS sinó que també s'acull a un criteri d'enumeració concreta per remissió als Convenis Internacionals ²⁸ i en aquesta direcció trobem que *“és cert que el sistema legal no ofereix un concepte jurídic i penal sobre la droga, seguint-se per això el criteri de l'enumeració concreta per remissió als Convenis Internacionals subscrits per Espanya, particularment en quant fa referència als Convenis de 1961 sobre Estupefaents i de 1971 sobre substàncies Psicotròpiques, en relació a les Llistes Annexes de cada un d'ells²⁹”*. Així doncs, d'acord amb el criteri d'enumeració concreta, s'entén per droga tota substància tòxica, estupefaent o psicotròpica, que es trobi inclosa a les Llistes dels Convenis Internacionals ratificats per Espanya, que siguin capaces de causar lesió al bé jurídicament

---

²⁶ Definició elaborada o subministrada per l'Organització Mundial de la Salut (OMS). Extreta de: Joshi Jubert, U. (1999). *Los delitos de tráfico de drogas I. Un estudio analítico del art. 368 CP* (1ª Ed.). Barcelona: J.M. Bosch Editor – Librería Bosch, S.L. i Muñoz Conde, F. (2017). *Derecho Penal. Parte Especial* (21ª Ed.). València: Tirant lo Blanch.

²⁷ STS 2788/1992, de 24 de desembre de 1992.

²⁸ Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1ª Ed.). Madrid: Sepín.

²⁹ STS 111/1996, de 5 de febrer de 1996.

protegit, la salut pública, i que puguin provocar dependència orgànica o psicològica i tolerància al seu consum ³⁰.

Així, a mode de resum, d'acord amb el Tribunal Suprem, el nostre sistema jurídic no ofereix un concepte penal de droga i per tant, segueix un criteri enumeratiu, per remissió als Convenis Internacionals subscrits per Espanya i publicats en el Butlletí Oficial de l'Estat, utilitzant el sistema de llistes o la determinació per Ordre Ministerial del Departament de Sanitat i Consum de ser una concreta substància psicotròpica o estupefaent, fet que converteix als preceptes que sancionen les conductes de cultiu, elaboració o tràfic o promoció, afavoriment o facilitació del consum, en preceptes penals en blanc que obliguen a omplir la norma punitiva (en aquest cas en quant al concepte de drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques) amb preceptes i normativa extrapenal ³¹.

3.3.2. CONCEPTE D'ESTUPEFAENT I SUBSTÀNCIA PSICOTRÒPICA

Per altra banda, l'articulat del 368 CP no només fa referència al terme de droga, sinó que a més a més, parla d'estupefaents i substàncies psicotròpiques. És per això, que la jurisprudència ha requerit la integració no només de les substàncies anomenades estupefaents sinó també de les psicotròpiques dins el concepte de drogues de l'article 368 CP, a través del Conveni de 1961 i del posterior Conveni de 1971. Tan és així que, actualment un sector de la doctrina considera que droga, estupefaents i substàncies psicotròpiques designen un mateix element o objecte i per tant, atribueixen la mateixa definició per a qualsevol d'aquests. Així doncs, certs autors³² defensen que la definició de droga, estupefaents i substàncies psicotròpiques és la mateixa, que és aquella establerta per l'OMS ³³ però, que el que distingeix les drogues de la resta és la forma en la que actuen.

Malgrat això, hi ha un altre sector doctrinal³⁴ que defensa l'atribució d'un significat diferent per a cada un dels conceptes o termes i per tant, advoquen que, per a poder obtenir una definició

---

³⁰ Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1^a Ed.). Madrid: Sepín.

³¹ STS 1193/1993, de 21 de maig de 1993.

³² Muñoz Conde, F. (2017). *Derecho Penal. Parte Especial*. (21^a Ed.). València: Tirant lo Blanch.

³³ Ja s'ha exposat anteriorment en el treball que l'OMS entén per droga tota substància natural o sintètica la consumició repetida de la qual, en dosis diverses, provoca a les persones dependència psíquica, tolerància i dependència física o orgànica.

³⁴ Rey Huidobro, L.F. (1999). *El delito de tráfico de drogas. Aspectos penales y procesales*. (1^a Ed.). Barcelona: Tirant lo Blanch.

d'aquests estupefaents i substàncies és necessari acudir als Convenis Internacionals ratificats per Espanya, els quals no és que en proporcionin una definició pròpia sinó que fan una remissió a les llistes annexades als mateixos, les quals contenen totes aquelles substàncies i estupefaents que son considerats com a tals³⁵. El primer d'ells és la Convenció Única sobre Estupefaents de 1961, emmenada pel protocol de 25 de maig de 1972, la qual estableix en el seu art. 1.j) que els estupefaents son totes aquelles substàncies de les Llistes I i II, ja siguin naturals o sintètics. A més a més, la jurisprudència del Tribunal Suprem ha declarat que es consideren estupefaents, aquelles substàncies que adquireixin tal condició en l'àmbit internacional i les que així es declaren expressament dins d'Espanya. Per altra banda, el Conveni sobre Substàncies Psicotròpiques de 1971 regula a l'art. 1.e) que es consideren substàncies psicotròpiques totes aquelles, siguin bé naturals o sintètiques, o bé qualsevol material natural de la Llista I, II, III o IV. D'aquesta manera es pronuncia el Tribunal Constitucional, quan manifesta que *“existeix una normativa internacional, supranacional i nacional relacionada amb l'article 368 CP que comprèn la Convenció Única sobre Estupefaents de 1961, emanada pel Protocol de 1972; el Conveni sobre Substàncies Psicotròpiques de 1971 i la Convenció sobre el tràfic il·lícit d'Estupefaents i Substàncies Psicotròpiques de 1988³⁶”*.

Per altra banda, aquestes llistes no tenen caràcter de *numerus clausus*³⁷, sinó que es poden incloure altres substàncies a mesura que n'apareguin de noves. De fet, degut a la gran varietat i proliferació de substàncies tòxiques, si es limités l'actualització d'aquestes llistes de substàncies psicotròpiques i estupefaents, ens estariem allunyant de la realitat de les coses, i per tant, allunyant també de l'eficàcia per a combatre el tràfic de drogues. Tan és així, que en algun moment els Convenis Internacionals sobre la matèria esdevindrien ineficaços³⁸.

Finalment, la jurisprudència exigeix que per a que una substància es consideri inclosa com a objecte material de l'article 368 CP, és necessari que: 1) la substància estigui prohibida o no es trobi legalitzada; 2) ha de ser apta per a incidir de manera important a la salut individual i a la salut pública, en funció de la quantitat de principi actiu registrat, ja que l'escassa entitat o

---

³⁵ Joshi Jubert, U. (1999). *Los delitos de tráfico de drogas I. Un estudio analítico del art. 368 CP* (1ª Ed.). Barcelona: J.M. Bosch Editor – Librería Bosch, S.L.

³⁶ STC 36/2018, de 23 d'abril de 2018.

³⁷ *Numerus clausus* és una locució llatina que es pot traduir com a: relació tancada o nombre limitat. S'utilitza en dret per a indicar que, davant d'una determinada llista o relació, sigui aquesta de drets o d'obligacions, de subjectes, etc. les normes que la regulen impedeixen que pugui alterar-se aquesta relació afegint-ne d'altres. La locució contrària és: *numerus apertus*. En aquest cas doncs, les llistes dels Convenis Internacionals tenen un caràcter de *numerus apertus*, ja que es permet la inclusió de noves substàncies a mesura que se'n tingui coneixement de la seva existència. Son llistes que es poden actualitzar de manera constant.

³⁸ Arroyo Zapatero, L. (2000). *El objeto material en el artículo 368 CP: Planteamientos doctrinales y estudio de los aspectos más relevantes de la jurisprudencia del Tribunal Supremo*. Cuadernos de Derecho Judicial. Madrid: Publicaciones del Instituto de Derecho Penal Europeo e Internacional.

presència del principi actiu no és hàbil per a produir efectes propis a l'organisme; 3) s'ha d'evidenciar que la substància produeix una vertadera addició i el seu consum pot resultar danyós per al cervell i 4) quan es tracti de petites quantitats de droga, ha de quedar degudament acreditada la realitat del potencial efecte nociu, a través del corresponent informe pericial ³⁹.

3.3.3 CODI PENAL: “SUBSTÀNCIES O PRODUCTES QUE CAUSEN GREU DANY A LA SALUT I LA RESTA DE CASOS”

Quan parlem de drogues, es pot observar que aquest concepte engloba una multitud de substàncies i productes que cal poder distingir ja que no totes tenen les mateixes característiques, el mateix grau de nocivitat, d'addicció, perillositat, etc. És per això que a l'article 368 CP es percep una distinció⁴⁰ entre les drogues i substàncies que causen greu dany a la salut i aquelles drogues i substàncies que no el causen i a més, en determina una pena diferent en cada cas⁴¹. En efecte, aquesta distinció entre substàncies més i menys danyoses ha estat una elaboració pròpia del legislador espanyol, de la legislació espanyola i per tant, és quelcom que no es troba en altres codis d'altres estats o països d'Europa. “No només la doctrina científica i la d'aquesta Sala han estimat, dins de la distinció o classificació més o menys arbitrària, però recollida en el precepte penal entre drogues que causen greu dany a la salut i les que no presenten tal abast, en l'argot popular, drogues dures i toves (...) ⁴²”. Tan és així, que els Convenis Internacionals no preveuen un ordre segons la perillositat o nocivitat de les substàncies, sinó que simplement les enumeren.

És per això que, fent referència a aquesta distinció, en aquests casos no ens val acudir als Convenis Internacionals, no és possible la remissió als mateixos ja que aquests només ens proporcionen un llistat del què es consideren drogues, estupefaents i substàncies psicotròpiques però per contra, no ens proporcionen una jerarquia segons la nocivitat de les mateixes o el dany que puguin

---

³⁹ Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1^a Ed.). Madrid: Sepín.

⁴⁰ Distinció que data el 1928, quan el legislador va decidir distingir els diversos tipus de substàncies que encaixaven fins a aquell moment dins d'una expressió tan àmplia com la de droga. Val a dir que aquesta classificació entre substàncies que causen greu dany a la salut i aquelles que no, en un principi va ser facultativa dels tribunals, és a dir, eren aquests els que decidien o tenien en compte la naturalesa de les drogues a efectes de la degradació de la pena a imposar. No va ser, doncs, fins la reforma de 1983 que aquesta distinció entre drogues greument perjudicials per a la salut i drogues no tan nocives va esdevenir d'obligat compliment.

⁴¹ Malgrat tot, hi ha un sector de la doctrina que qüestiona aquesta classificació entre drogues “dures” i drogues “toves” ja que consideren que amb aquesta distinció es podria estar suggerint que les “dures” són dolentes mentre que les “toves” són bones o menys dolentes, i això no és així. S'ha de tenir en compte, que a partir determinades dosis i segons la manera de ser administrades, les drogues “toves” poden tenir efectes tan nocius com les “dures”.

⁴² STS 1193/1993, de 21 de maig de 1993.

causar⁴³. No estableixen un llistat de major a menor perillositat o a la inversa, sinó que només es limiten a proporcionar una enumeració de les mateixes. Així doncs, la remissió als Convenis en els casos de determinar a quin grup forma part cada substància o producte no ens serveix, ja que *“les llistes annexes al Conveni Únic de les Nacions Unides de 1961 i les insertes en el Conveni de Viena de 1971 es limiten a enumerar les substàncies que han de ser considerades com a estupefaents i psicotròpiques, però sense jerarquitzar-les en ordre de major o menor incidència a la salut humana; i ha estat la jurisprudència d’aquesta Sala, davant la necessitat de donar contingut al concepte indeterminat de l’art. 344 CP, la que ha intentat precisar l’ambigua categoria de substàncies o productes que causen greu dany a la salut amb subjecció a criteris objectius”*⁴⁴.

Aquí és quan entra en joc la seguretat jurídica que en tot moment s’hauria de garantir d’acord amb l’article 9.3 CE. Seguretat que, davant d’una situació de: *“sense jerarquitzar-les”, “concepte indeterminat”, “ambigua categoria de substàncies”,* tal com es percep dels pronunciaments del Tribunal Suprem, no es veu respectada o es veu menystinguda quan intentem buscar en aquests Convenis Internacionals quines substàncies formen part de les greument perjudicials i quines no.

És per aquest motiu que la jurisprudència del Tribunal Suprem ha anat matisant en quin grup s’ha d’incloure cada una de les substàncies d’acord amb criteris mèdics i farmacèutics, criteris objectius i necessaris per tal de garantir el compliment del principi de seguretat jurídica. Sent així necessari, per tant, acudir a aquests informes mèdics i farmacològics, ja que els jutges o jutjadores s’encarreguen d’aplicar la llei però aquests no tenen coneixements especialitzats per a poder determinar cada tipus de droga. Encara més, la doctrina jurisprudencial del Tribunal Suprem ha entès que quan s’inclou de manera reiterada una determinada substància en un o altre grup, s’ha de prescindir de l’anàlisi dels seus efectes en cada procediment. D’igual manera admet que, davant d’un cas mínimament dubtós es procedeixi a la pràctica dels corresponents dictàmens pericials no només sobre la naturalesa de la substància sinó també sobre els seus efectes, així com la seva valoració pel tribunal sentenciador⁴⁵.

Tot i així, en relació a aquelles drogues respecte de les quals en falta encara doctrina jurisprudencial assentada, s’han de tenir en compte els anàlisis de composició, riquesa de principis

---

⁴³ D’acord amb autors com ara Francisco Muñoz Conde, Ujala Joshi Jubert i M^a del Carmen Molina Mansilla, els quals tracten aquesta qüestió en els seus respectius llibres. Joshi Jubert, U. (1999). *Los delitos de tráfico de drogas I. Un estudio analítico del art. 368 CP* (1^a Ed.). Barcelona: J.M. Bosch Editor – Librería Bosch, S.L. Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1^a Ed.). Madrid: Sepín. Muñoz Conde, F. (2017). *Derecho Penal. Parte Especial* (21^a Ed.). València: Tirant lo Blanch.

⁴⁴ STS 1991/7354, de 23 d’octubre de 1991.

⁴⁵ STS 1996/2865, d’1 d’abril de 1996.

actius, tolerància, dependència, efectes, nocivitat o risc per a les persones derivat del seu ús sense control mèdic⁴⁶.

4. SUBSTÀNCIES O PRODUCTES QUE CAUSEN GREU DANY A LA SALUT. LES CONEGUDES MÉS POPULARMENT COM A “DROGUES DURES”

El concepte de substàncies que causen greu dany a la salut va ser introduït per primera vegada en el Codi Penal per la Llei Orgànica 8/1983, de 25 de juny, de Reforma Urgent i Parcial del Codi Penal. Aquesta reforma tenia com a objectiu corregir uns greus defectes que presentava l'art. 344 CP, que en aquell moment, era l'article que preveia el delictes de tràfic de drogues. Així, en el Codi Penal anterior a la reforma es preveia un marc punitiu que s'estenia des dels 6 mesos fins als 20 anys, la qual cosa resultava inacceptable ja que posava en perill la seguretat jurídica, que exigia un equilibri entre la mètrica penal tancada i la indeterminació de la pena. Per tant, calia una marge punitiu que permetés donar resposta diversa al que era diferent. D'aquesta manera, l'article 344 CP, a partir d'aquell moment, va quedar regulat establint la distinció que ha arribat fins als nostres dies, és a dir, distingint aquelles substàncies que causen greu dany a la salut i les que no⁴⁷.

Tot i que aquesta reforma va ser un gran pas per a poder determinar o delimitar el marc punitiu del delictes, val a dir que tampoc va quedar exempta de debats i discussions. La gran majoria de la doctrina es va mostrar a favor d'aquesta distinció però alhora, alguns autors van defensar l'equiparació entre totes les drogues i la imposició de la mateixa penalitat a totes elles per ser considerades il·legals, segons es considerava en el Codi Penal anterior a la reforma de 1983⁴⁸. Finalment, independentment de les posicions doctrinals sorgides, s'ha seguit endavant amb la distinció de drogues que causen greu dany a la salut i les que no.

La distinció a efectes de la penalitat entre drogues que causen greu dany a la salut i les que no, és plenament correcta tant des del punt de vista tècnic com polític – criminal, però planteja el problema de la inclusió de les substàncies en un o altre grup, que a falta de criteris legals ha de

---

⁴⁶ STS 1908/1993, de 19 de juliol de 1993.

⁴⁷ Ley Orgánica 8/1983, de 25 de junio, de Reforma Urgente y Parcial del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 27 de junio de 1983, nº 152. En aquest cas, és l'exposició de motius de la pròpia reforma del Codi Penal de 1983 la que justifica la modificació i incorporació de la divisió entre substàncies que causen greu dany a la salut i les que no.

⁴⁸ D'aquesta manera ho exposa M^a del Carmen Molina Mansilla en el seu llibre Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1^a Ed.). Madrid: Sepin

resoldre's jurisprudencialment⁴⁹. D'aquesta manera, tal com s'ha introduït en un punt anterior del treball, per a poder determinar o qualificar una droga com a greument danyosa o nociva per la salut, és la jurisprudència del Tribunal Suprem que cas per cas, ha anat desenvolupant una sèrie de criteris mèdics o farmacèutics d'acord amb els informes pericials aportats pels experts i professionals.

Així, algun dels criteris que obtenim a partir de la jurisprudència d'aquest tribunal és que: la major nocivitat de les anomenades "drogues dures", es caracteritza pels següents efectes: 1) produeixen tolerància, és a dir, major dosificació, en el seu ús continuat, per a aconseguir efectes similars; 2) ocasionen dependència o addicció física i 3) la letalitat del producte amb baixes dosis, de manera que l'ús inadequat o abusu pugui produir, inclús per accident, la mort per sobredosi⁵⁰. Per altra banda, no resulta d'importància o valoració ni la quantitat ni la puresa de la substància concreta, és a dir, és suficient que pertanyi a la classe de substàncies que la mateixa jurisprudència ha classificat com a tal (com a causants de greu dany a la salut)⁵¹. "*La concreció de la puresa de la substància estupefaent intervinguda resulta irrellevant per a l'aplicació del tipus base*"⁵². En el mateix sentit trobem una altra sentència del Tribunal Suprem la qual estableix que "*es conegui o no la puresa o toxicitat de la droga que es tracti, la seva possessió, amb fins de tràfic, incideix sempre en l'article 344 CP que no requereix, com la seva lletra expressa, la constància del tant per cent existent en el producte brut, ja que qualsevol que sigui aquest tant per cent, la substància és danyosa per la salut i per això, el seu comerç sancionable conforme a aquest precepte*"⁵³.

Altres criteris que ha seguit la jurisprudència per determinar una droga com a substància que causa greu dany a la salut és la dependència psíquica o compulsió, així com els efectes sobre el sistema nerviós i el psiquisme dels consumidors, tenint en compte, a més a més, el número de dosi com a potència difusora. Dit d'una altra manera, la inclusió de les substàncies com a greument perjudicials obeeix a la creació de dependència psíquica o complexió a la seva ingesta, continuada o periòdica, encara que sense l'aparició d'un notori síndrome d'abstinència. Així, es crea una tolerància o necessitat d'incrementar les dosis per a aconseguir el mateix efecte⁵⁴.

---

⁴⁹ STS 1996/2865, d'1 d'abril de 1996. Extret de Joshi Jubert, U. (1999). *Los delitos de tráfico de drogas I. Un estudio analítico del art. 368 CP* (1ª Ed.). Barcelona: J.M. Bosch Editor – Librería Bosch, S.L.

⁵⁰ STS 2163/1994, de 12 de desembre de 1994.

⁵¹ Cal recordar però, que el baix pes o la puresa de la substància han sigut circumstàncies tingudes en compte en la determinació judicial de la pena.

⁵² STS 2241/1992, de 23 d'octubre de 1992.

⁵³ STS 1991/8705, de 28 de noviembre de 1991.

⁵⁴ STS 1193/1993, de 21 de maig de 1993.

En aquest sentit, la jurisprudència recorda també que per a determinar si una droga causa greu dany a la salut, s'ha d'atendre als seus efectes sobre la conducta, comportament, psiquisme i, en general, la salut personal ⁵⁵.

Així doncs, resumint alguns dels criteris que s'han estipulat per a qualificar una droga com a greument nociva o dit d'una altra manera, com a droga que causa greu dany a la salut son els següents: 1) ha de crear greu dependència; 2) la tolerància ha de ser rellevant; 3) el seu abús ha de provocar una alteració del comportament; 4) ha de contenir un alt grau de concentració; 5) s'ha d'haver consumit per via intravenosa i 6) ha de provocar un efecte mortal en petites dosis⁵⁶. D'acord amb tots aquests, la doctrina majoritària del Tribunal Suprem defineix com a substàncies que causen greu dany a la salut a aquelles que poden provocar efectes devastadors a la salut individual ja que afecten al sistema nerviós central, produint un component d'addicció capaç d'originar fenòmens de dependència psicològica i dependència orgànica en el consumidor, així com tolerància al seu consum, la qual cosa obliga a un increment progressiu de les dosis, que ocasiona que la seva falta d'ingestió inciti a la compulsió ⁵⁷.

En un primer moment, la Circular FGE de 4 de juny de 1984⁵⁸ va establir com a substàncies que causen greu dany a la salut: l'heroïna (substància opiàcia), la cocaïna (substància cocaínica) i l'àcid lisèrgic o LSD i en aquesta mateixa direcció es va pronunciar el Tribunal Suprem, creant així vertadera i reiterada jurisprudència respecte la qüestió. Tan és així, que a la sentència de 19 de juliol de 1993⁵⁹, el Tribunal Suprem va indicar que la doctrina consolidada de la Sala considerava com a substàncies greument perjudicials per a la salut l'heroïna, la cocaïna i l'àcid lisèrgic (LSD), i en sentit contrari, el hachís, la marihuana, la grifa i en general, tots els derivats cànnabics eren substàncies de no greu perillositat o nocivitat, coincidint així amb la mateixa Circular FGE de 4 de juny de 1984.

Així doncs, en quant a l'heroïna, *“és substància que causa greu dany a la salut i qualsevol que fos la quantitat posseïda i la seva riquesa en el principi actiu està dins de la prohibició penal; aquest percentatge pot influir per a apreciar l'agravació específica “de notòria importància”*,

---

⁵⁵ STS 723/2017, de 7 de novembre de 2017.

⁵⁶ Criteris que també enumera l'autor Francisco Muñoz Conde en el seu llibre Conde, F. (2017). *Derecho Penal. Parte Especial* (21ª Ed.). València: Tirant lo Blanch.

⁵⁷ STS 339/2006, de 13 de març de 2006.

⁵⁸ Circular de la Fiscalía General del Estado nº 1/1984, de 4 de junio, Interpretación del artículo 344 del Código Penal.

⁵⁹ STS 1908/1993, de 19 de juliol de 1993.

però manca de transcendència en ordre a la tipificació penal del fet, que ha d'encaixar-se en el supòsit contemplat en el primer supòsit del paràgraf primer de l'article 344 CP...⁶⁰”.

En relació a la cocaïna: “partint d'aqueta base, la substància intervinguda és cocaïna, la ingestió de la qual produeix greu dany a la salut, conforme ha declarat ja aquesta Sala, d'acord amb els coneixements científics, que es venen subministrant, en els casos de tràfic de drogues⁶¹”. “El tipus bàsic que penalitza el tràfic de drogues, conforme a la redacció donada a l'article 344 per la Llei Orgànica 8/1983, es diversifica en una doble vessant, segons la naturalesa nociva o no de la mateixa, havent catalogat entre les d'alta nocivitat la cocaïna en diverses resolucions d'aquesta Sala (sentències d'11 de novembre de 1983, 13 de març, 24 de maig i 25 d'octubre de 1984 i 29 d'abril i 8 de maig de 1985)⁶²”.

Pel que fa a la LSD, la reiterada jurisprudència ha establert que: “LSD o àcid lisèrgic, segons reiteradament té declarat aquesta Sala, és droga estupefaent que causa greu dany a la salut, per la qual cosa, la pena senyalada a l'article 344 CP (...)”⁶³ així mateix, “l'àcid lisèrgic és substància que causa greu dany a la salut, inclosa com a al·lucinògena a la Llista I, annexada al Conveni de Viena, amb molt greus trastorns mentals i físics (a un nivell superior que la pròpia heroïna). A més a més, l'important toxicitat del producte es manifesta amb el consum de qualsevol mínima quantitat, d'aquí que ara més que mai pugui afirmar-se que les greus conseqüències de la seva ingesta no vinguin determinades per la quantitat sinó per la qualitat que en l'àcid lisèrgic sempre concorre⁶⁴”. Així, la LSD o àcid lisèrgic és una substància al·lucinògena que causa greu dany a la salut i per tant, es troba inclosa dins la Llista II del Conveni de Viena sobre substàncies psicotròpiques. La nocivitat d'aquesta es deu a les conseqüències de trastorns mentals, com el paranoidisme, nervis, genèrics d'agressivitat, etc.

Malgrat tot, des d'aleshores, des de la Circular publicada per la Fiscalia General de l'Estat, s'han afegit altres drogues d'acord amb la nova i canviant realitat. Així a través de la jurisprudència del mateix tribunal, s'ha permès ampliar el ventall dins d'aquest grup de substàncies greument danyoses. Actualment, també en formen part estupefaents provinents de la coca com ara, estovaïna, novocaïna, butelina, pantocaïna, xilocaïna, percaïna, quotano, crak i altres derivats; provinents de l'opi, tals com la morfina, codeïna i metadona. Per altra banda, dins del grup dels psicotròpics, es troben els barbitúrics, depressors, sedatius, somnífers i altres fàrmacs. També pel

---

⁶⁰ STS 607/1989, de 23 de gener de 1992.

⁶¹ STS 1985/2143, de 29 d'abril de 1985.

⁶² STS 1986/929, de 28 de febrer de 1986.

⁶³ STS 1990/3026, 31 de març de 1990.

⁶⁴ STS 2014/1992, de 28 de setembre de 1992.

que fa als al·lucinògens, s'han inclòs substàncies tals com DET, DMT, DMHA, STD, LSD 25, mescalina, psilocibina i THCM. Finalment, també estimulants com el khat, amfetamines i derivats així com altres drogues de disseny, MDMA, MDA, PMA, DOM, STP, DOB, MDEA/MDE⁶⁵. Entenent per droga de disseny, aquells psicofàrmacs sintètics anàlegs de les drogues il·lícites que poden fabricar-se en laboratoris clandestins i poden dissenyar-se per a imitar els efectes d'altres drogues, amb la intencionalitat d'eludir les disposicions legals existents sobre les substàncies d'abús. Per tant, es tracta de substàncies químiques anàlogues a les drogues il·lícites que son sintetitzades amb la intenció d'introduir-les amb fins recreatius. Moltes d'aquestes substàncies no son drogues noves o originals, dissenyades amb un objectiu específic, sinó drogues sintètiques ja conegudes que la indústria farmacèutica havia abandonat per carència d'interès terapèutic, o bé altres substàncies el desenvolupament de les quals va quedar en fase preclínica i per a les que en un cert moment es va trobar el mercat, satisfent noves demandes o substituint a psicofàrmacs controlats. Així, les drogues de disseny son substàncies preparades als laboratoris a partir de substàncies químiques "no naturals". Segons la família a la que pertanyin poden produir efectes diferents sobre el sistema nerviós, imitant els efectes de les drogues naturals⁶⁶.

En aquest sentit, i en referència a alguna de les drogues enumerades anteriorment, trobem certa jurisprudència que estableix que el tractament de la cocaïna amb amoníac permet la separació de la cocaïna lliure o crack que pot ser fumada, cosa que afavoreix l'absorció i ràpid pas dels fums a la sang i el sistema nerviós, exercint una acció més enèrgica encara que més curta que la manera més comú de la cocaïna i originant major dependència. Això vol dir que, en definitiva, la barreja efectuada és més enèrgica i origina una major dependència que la manera comú de la cocaïna. Conseqüentment, acaba el Tribunal afirmant que la barreja implica un increment del possible dany a la salut⁶⁷.

Pel que fa a la metadona, provinent de l'opi, aquesta és *"una substància que està inclosa dins la llista de substàncies tòxiques, estupefaents i psicotròpiques aprovada per la Convenció Única de les Nacions Unides de 1961 modificada pel Protocol de 25 de maig de 1975, al que Espanya s'hi adhereix, tenint la consideració de substància susceptible de causar un greu dany a la salut, qüestió pacíficament acceptada per tota la doctrina jurisprudencial, si bé sol utilitzar-se*

---

⁶⁵ D'acord amb la classificació que exposa Fernando Sequeros Sazatornil en el seu llibre: Sequeros Sazatornil, F. (2000). *El tráfico de drogas ante el ordenamiento jurídico. Evolución normativa, doctrinal y jurisprudencial*. Madrid: La Ley – Actualidad, S.A.

⁶⁶ D'acord amb Claramonte, X., Nogué, S. i Monsalve, C.(2002). *¿Nuevas drogas de diseño? ¿Nuevas drogas de síntesis?* Actualizaciones. Barcelona. Així, per exemple, produeixen un efecte opiàtic els derivats del Fenatil, els derivats de la Meperina, l'AMF, la MPPP i la MPTP. Causen efectes al·lucinògens els derivats de la Fenciclidina, el PCP i Pols d'Àngel. Pel que fa als efectes estimulants, els causen els derivats de la Feniletilaminas, la Metanfetamina, Speed, Crystal, el Clorur de metanfetamina, el MDA i MDMA, etc.

⁶⁷ STS 1991/896, de 6 de febrer de 1991.

*controlada mèdicament com a substitut dels opiacis en tractament de progressiva deshabitació al consum dels mateixos, té aquesta naturalesa en casos de possessió o consum incontrolat*⁶⁸”.

El Tribunal Suprem també ha recolzat aquest criteri en alguna sentència en la qual determina que la metadona és una substància inclosa a la Llista I de la Convenció Única de 1961, que causa greu dany a la salut⁶⁹.

Així mateix, el Tribunal Suprem determina que en el cas de les amfetamines, la centramina, o també anomenada Speed, serveix per a designar una barreja d'heroïna i cocaïna. Aquesta és utilitzada per a passar llargues nits sense dormir, provocant efectes d'eufòria, vista borrosa i energia no habitual. Tanmateix, pot produir suors, vòmits i atacs d'ansietat. En aquest sentit, es pot dir que son productores de labilitat emocional, irritabilitat i predisposició a conductes violentes, ansietat i insomni, amb la possibilitat de conduir a un quadre similar a l'esquizofrènia paranoide, denominada també psicosis amfetamínica⁷⁰. És per aquest motiu que s'han comprès dins el grup de substàncies que causen greu dany a la salut,

Pel que fa a les drogues de disseny, en general, son productes sintetitzats químicament de manera clandestina, les accions farmacològiques de les quals son similars a les de drogues més antigues controlades i perseguides internacionalment. Entre totes les drogues de disseny es destaquen les del tipus amfetamínic i dins d'aquestes, les que s'anomenen amfetamines al·lucinògenes. Aquestes en dosis elevades i sobredosis poden arribar a produir conseqüències greus.

En quant a l'èxtasi o, dit d'una altra manera, MDMA, és una droga de disseny la qual causa greu dany a la salut i així està catalogada en el Conveni de Viena sobre substàncies psicotròpiques. Aquesta crea efectes de dependència, estimulació i depressió del sistema nerviós, així com arrítmies ventriculars, hipertensió, convulsions, danys a les neurones, etc. En aquest cas, i d'acord amb la reiterada jurisprudència del Tribunal Suprem, la MDMA o més coneguda com a èxtasi, és substància greument perjudicials independentment de la seva riquesa o puresa⁷¹.

Una altra droga de disseny, i de nom similar a l'anterior, és la MDA o droga de l'amor. Aquesta, d'acord amb jurisprudència del Tribunal Suprem, és considerada una droga més potent i més tòxica que la pròpia MDMA. Els efectes tòxics que produeix s'associen a sensacions tàctils de lleugeresa, flotació i sensacions auditives transitòries, podent arribar a causar símptomes psicòtics

---

⁶⁸ SAP d'Almeria 50/2009, de 26 de febrer de 2009.

⁶⁹ STS 453/2011, de 25 de maig de 2011.

⁷⁰ STS 1193/1993, de 21 de maig de 1993 i SAP de Las Palmas 70/2021, de 22 de febrer de 2021.

⁷¹ STS 2039/1994, de 23 de noviembre de 1994.

i crisis de pànic, així com en cas de complicacions per sobredosi aguda, deliris, convulsions, hemorràgies cerebrals secundàries i rigidesa muscular⁷².

Així mateix, la MDEA o EVA també es considera com a substància que causa greu dany a la salut. Els seus efectes son similars als que produeixen les amfetamines i el MDMA, i d'aquesta manera ho exposa el Tribunal Suprem: *“la citada substància, MDEA, es troba inclosa a la Llista I del Conveni sobre Substàncies Psicotròpiques, realitzat a Viena, el 1971, i conforme a la doctrina senyalada, constitueix substància que causa greu dany a la salut*⁷³”.

5. SUBSTÀNCIES O PRODUCTES QUE NO CAUSEN GREU DANY A LA SALUT. “DROGUES TOVES” O “BLANDAS”

Les substàncies conegudes més popularment sota el nom de drogues “toves” o “blandas” son aquelles drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques no aptes per a ocasionar un greu dany a la salut. D'aquesta manera i d'acord amb la reiterada jurisprudència de la Sala Segona del Tribunal Suprem, es distingeixen aquest grup de substàncies envers les que causen greu dany a la salut en: 1) produir o no tolerància, entenent per tal, la necessitat d'exigir major dosificació per a produir iguals o similars efectes; 2) ocasionar o no dependència o addicció física o psíquica; 3) el deteriorament que la substància pugui produir a l'organisme humà i 4) la letalitat del producte a baixes dosis, de manera que l'ús inadequat o abusiu, pugui produir inclús, la mort per sobredosi. Aquestes substàncies son aquelles que tenen un índex de toxicitat irrellevant, al no afectar per tant, ni la salut individual ni la pública. Ara bé, aquestes característiques associades a les drogues toves s'han d'interpretar d'acord amb el concepte de droga tòxica que estableix l'Organització Mundial de la Salut (OMS). Així, es pot entendre com a droga tova aquella que produeix una afecció al bé jurídic protegit però en menor mesura que les drogues dures, alhora que, en major mesura que les drogues legals, com son l'alcohol i el tabac.

En aquest sentit, d'acord amb la Circular FGE de 4 de juny de 1984, el Tribunal Suprem ha emmarcat dins del grup de drogues “toves” o que no causen greu dany a la salut: el hachís, l'oli de hachís, les llavors de cànnabis i les plantes derivades del mateix⁷⁴.

---

⁷² STS 211/1997, de 21 de febrer de 1997.

⁷³ ATS 1997/3289, de 16 d'abril de 1997.

⁷⁴ STS 1125/1995, de 8 de novembre *“La nostra legislació distingeix entre substàncies que causen greu dany a la salut i les que no tenen tal caràcter i ha estimat que el hachís, com la marihuana, la grifa y els derivats cànnabics no son substàncies d'una gran nocivitat”*.

En efecte, si tenim en compte jurisprudència recent⁷⁵, se n'extreu que el hachís, així com els altres derivats del cànnabis, marihuana, oli de hachís, etc. son catalogats com a substàncies menys lesives per a la salut i per tant, s'aplica l'article 368 CP per al tràfic de substàncies que no causen greu dany a la salut. Tanmateix, el Tribunal Suprem declara que *“a diferència del que passa amb la cocaïna i l'heroïna, que son substàncies que s'aconsegueixen en estat de puresa per procediments químics, els derivats del cànem índic o cànnabis sativa son productes vegetals que s'obtenen de la pròpia planta sense cap procés químic, per la qual cosa, la substància activa tetrahidrocannabinol en estat pur mai es conté en la seva totalitat a les plantes o derivats⁷⁶”*. El Tribunal segueix: *“La concentració és diversa en cadascuna de les modalitats de presentació, marihuana, hachís i oli. És a dir, tota planta de cànnabis sativa o cànem índic, per la seva pròpia naturalesa, conté el tetrahidrocannabinol, que és el seu principi actiu estupefaent, principi actiu que, amb major o menor riquesa, està present a qualsevol part de la planta (arrels, talls, fulles) i naturalment, en els seus derivats”*. Tan és així, que la pròpia jurisprudència es reitera en que no és necessari la determinació de la concentració del tetrahidrocannabinol (THC) ja que és irrellevant per a la subsumció, ja que es tracta de drogues la puresa o concentració de les quals no depèn de barreges o adulteracions, com succeeix per contra, amb l'heroïna o cocaïna, sinó de causes naturals com la qualitat de la planta.

D'igual manera es pronuncia l'Audiència Provincial de València: *“el cànnabis o marihuana és una substància subjecta a control d'estupefaents i psicotròpics, de circulació prohibida a Espanya, el consum del qual no causa greu dany a la salut pública⁷⁷”*. A més a més, la mateixa sentència recorda que d'acord amb la Convenció Única de març de 1961 sobre Estupefaents emmenada pel Protocol de 1972, s'entén per cànnabis *“les sumitats, florides o amb fruit, de la planta de la cànnabis (a excepció de les llavors i les fulles no unides a les sumitats) de les quals no se n'ha extret la resina, qualsevol que sigui el nom amb que se les designi”*. Per planta de cànnabis s'entén *“tota planta del gènere cànnabis”*. Per resina de cànnabis s'entén *“la resina separada, en brut o purificada, obtinguda de la planta de la cànnabis”*.

Així, una sentència de la Sala Segona del Tribunal Suprem ha afirmat que *“respecte a la determinació de si la substància analitzada és perjudicial per a la salut, jurisprudència reiterada, ha inclòs entre les substàncies que no causen greu dany a la salut el hachís, per això no és imprescindible que s'efectuï la reflexió que el recurrent refereix, perquè aquesta circumstància és inherent a la substància, de tal manera que, sempre que es tracti de hachís o qualsevol altre*

---

⁷⁵ STSJ de les Illes Canàries, Les Palmes 4/2020, de 20 de gener de 2020.

⁷⁶ STS 306/2022, de 25 de març de 2022.

⁷⁷ SAP de València 338/2021, de 22 de juny de 2021.

substància de les incorporades en aquest grup, serà d'aplicació la modalitat delictiva més lleu de les previstes a l'article 344 CP⁷⁸”.

Finalment, serveix a mode de resum, la sentència del Tribunal Suprem que declara el següent: *“havent considerat la doctrina d'aquesta Sala de manera constant que el hachís i en general, els derivats del cànnabis constitueixen una droga tòxica de les que no causen greu dany a la salut⁷⁹”* i en el mateix sentit *“figurant entre les drogues toves el hachís i totes les derivades del cànem indic, i per exclusió, tota la resta en el primer grup, és a dir, drogues dures⁸⁰”.*

6. I, QUÈ PASSA AMB LES NOVES SUBSTÀNCIES?

Així, semblaria que no hi ha d'haver dubte respecte quines substàncies s'haurien d'incloure en cada grup, però, què passa amb les noves substàncies? Què passa amb els fàrmacs? I amb els medicaments amb recepta i prescripció mèdica que s'utilitzen com a droga?

A partir de l'Informe Europeu sobre Drogues s'ha alertat del consum abusiu dels medicaments, de tal manera que cada vegada tenen una major presència en el mercat de les drogues. Es sap que els medicaments son qualsevol substància externa que s'administra per a alliberar un patiment. Tanmateix, existeixen medicaments de venda lliure, és a dir, sense prescripció o recepta mèdica però també trobem medicaments de venda amb recepta, que son aquells suficientment forts com per a causar efectes nocius i que per tant, han de prendre's amb moderació i sota una supervisió mèdica. El problema sorgeix quan molts d'aquests medicaments, ja sia amb recepta i prescripció mèdica o no, es consumeixen com a drogues. El que succeeix és que el seu consum va en augment, de tal manera que esdevenen tan addictius i potents com qualsevol altra droga, arribant a causar fatiga excessiva, hostilitat, depressió, paranoia, el trencament de vasos sanguinis, desordres del somni, taquicàrdies i dolorosos símptomes d'abstinència per a aquells que intenten deixar-ho. En efecte, doncs, els fàrmacs s'estan utilitzant i consumint per a obtenir uns efectes molt diferents d'aquells pels quals van ser creats, substituint així altres drogues o alcohol, o fins i tot, complementant-ho.

---

⁷⁸ ATS 868/1994, de 15 de juny de 1994.

⁷⁹ STS 5/2001, de 15 de gener de 2001.

⁸⁰ STS 1193/1993, de 21 de maig de 1993.

En aquest sentit, d'acord amb l'Observatori de Medicaments d'Abús del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona⁸¹, les substàncies que contenen els medicaments de venda lliure i que s'utilitzen per a alterar els estats normals i drogar-se són: la codeïna, el dextrometorfano (DXM), el metilfenidato, l'alprazolam, la ketamina, el salbutamol, el clonazepam o rivotril.

El metilfenidato ha de ser considerat com a substància de les que causen greu dany a la salut de les persones, ja que constitueix una substància amb acció psicoestimulant del sistema nerviós central, amb similituds estructurals i efectes similars a l'amfetamina. Forma part del grup de substàncies psicotròpiques usades indiscriminadament i que, sense subjecció a control i pautes mèdiques, pot ser greument perjudicial per a la salut⁸².

Una altra de les substàncies que enumera l'Observatori de Medicaments d'Abús del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, l'alprazolam, és una substància inclosa a la Llista IV del Conveni de Viena. L'alprazolam conté un component actiu del fàrmac trunkimazin que té, sens dubte, la consideració de psicotròpic encara que els seus efectes i indicacions posen en relleu que no es tracta d'una substància el consum del qual pugui produir greus riscos per a la salut, excepte en casos d'ingesta massiva i descontrolada. L'alprazolam o alzaprolam produeix uns efectes menors que el diazepam, especialment en quant a somnolència, atordiment, depressió i confusió. En definitiva, es tracta d'un fàrmac d'anàloga naturalesa que el rohipnol que, per acord de la Sala Segona del Tribunal Suprem, s'ha considerat que no perjudica greument a la salut⁸³.

Seguint amb l'anàlisi, una altra de les noves substàncies amb major presència és la ketamina. Aquesta s'ha propagat molt en els últims anys com a substància d'abús utilitzada amb finalitats d'oci i recreatives. La jurisprudència l'ha emmarcat dins del grup de substàncies que causen greu dany a la salut *"l'informe remarca que com a psicotròpic té un elevat potencial al·lucinogen, doncs la seva inhalació causa un efecte dissociatiu al produir la sensació que la ment es separa del cos, generant vivències imaginàries, al·lucinacions, deliris i per tant, episodis psicòtics. I produeix dependència psicològica i, a llarga, també física. A curt termini pot tenir efectes greus imprevisibles i, a llarg termini, també efectes cerebrals irreversibles. (...) Ambdós pèrits, a més de ratificar en el seu informe pericial, van explicar a la vista oral del judici que la ketamina és una substància psicotròpica que produeix un efecte al·lucinogen que en alguns aspectes pot assimilar-se als que genera la LSD⁸⁴".* La ketamina és, així doncs, una substància derivada de la

---

⁸¹ Blog del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona. Col·legi de Farmacèutics de Barcelona (29 de desembre 2016). *Tertúlia d'actualitat: noves substàncies d'abús*. Extret de: [Tertúlia d'actualitat: noves substàncies d'abús \(vídeo entrevista\)Blog COFB](#).

⁸² STS 29/2020, de 4 de febrer de 2020.

⁸³ STS 890/2012, de 15 de novembre de 2012.

⁸⁴ STS 719/2020, de 30 de desembre de 2020.

feniciclina (inclosa com a prohibida al Conveni de Viena de 1971) que causa greu dany a la salut, podent provocar una dissociació o separació de l'individu respecte el món exterior, de manera que, a mode d'exemple, una persona pot creure's capaç d'aturar un tren o de volar com Superman, perdent així el subjecte el contacte amb la realitat externa i amb el món del seu entorn.

Per altra banda, el rivotril és una altra de les noves substàncies a les que la jurisprudència del Tribunal Suprem ha hagut de donar resposta. Així és que, el rivotril està compost bàsicament pel clonazepam, el qual no és greument danyós o perjudicial per a la salut, ja que no és més tòxic que el rohipnol (qualificat també com a no greument danyós a partir del Ple de 23 de març de 1998). En aquest sentit, l'ús ordinari del clonazepam no té un altre efecte que el de crear hàbit a aquest consum. Alhora, la composició del clonazepam és la mateixa que la del producte benzodiazepina, el qual la jurisprudència ha qualificat com a no greument tòxic⁸⁵.

Segons l'Observatori de Medicaments d'Abús del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona el clonazepam pertany a aquest grup dels medicaments coneguts com a benzodiazepines. Així és que aquesta té propietats anticonvulsives, sedants o ansiolítiques, però pres de manera no controlada es pot convertir en una droga al·lucinògena. En aquest sentit, el Tribunal Superior de Justícia de Madrid ha afirmat recentment que, el clonazepam està inclòs a la Llista IV del Conveni Internacional de 1971 sobre psicotròpics sotmesos a fiscalització. D'aquesta manera, *“només pot ser utilitzat conforme a la legislació sobre el medicament i així apareix en el Real Decret 2829/19777 que regula l'ús de medicaments que contenen psicotròpics i al ser considerada substància que danya a la salut (...) l'informe de Sanitat ens aclareix sobre la naturalesa del compost, pertinent a la Llista IV del Conveni de Substàncies Psicotròpiques, si bé, s'ha confirmat que el clonazepam causa greu dany a la salut⁸⁶”*. La mateixa sentència del Tribunal Superior estableix que és de general coneixement que doctrina mèdica ha establert el risc de ser altament addictiu i és perill arribat el síndrome d'abstinència per consum prolongat o ingesta descontrolada, utilitzada entre la joventut com a droga per a obtenir una sensació de benestar artificial, especialment quan es barreja amb l'alcohol, no formant part del grup d'altres benzodiazepinas que segons l'Alt Tribunal no causen greu dany a la salut (flunitrazepan, clorazepato, triazolam, alprazolam). Pronunciaments que venen recolzats també per una sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona, la qual determina que el clonazepam, tal i com informen els metges forenses, és una substància que provoca amnèsia, somnolència, reflexes lents, debilitat, disminució de la concentració, pensament espès al despertar, etc.⁸⁷

---

⁸⁵ STS 1213/2001, de 22 de juny de 2001.

⁸⁶ STSJ de Madrid 215/2021, de 23 de juny de 2021.

⁸⁷ SAP de Barcelona 695/2018, de 15 de noviembre de 2018.

D'aquesta manera, segueix dient: *“la mefedrona no és una amfetamina, sinó una catinona, que és un tipus de fenetilaminas estimulants”*.

L'ayahuasca, per altra banda, ha causat certa discussió en una sentència recent de l'Audiència Provincial de Màlaga. Així, la qüestió que planteja la defensa està vinculada al principi de tipicitat penal, qüestionant si l'ayahuasca és o no una substància prohibida que hagi de ser integrada en el concepte de droga tòxica, estupefaent o substància psicotròpica. L'Audiència acaba resolent que *“no podem entendre que l'ayahuasca estigui inclosa entre les substàncies psicotròpiques pel mer fet que en la decocció estigui present el DMT (...) No podem interpretar que la mateixa estigui ja subjecta a fiscalització nacional específica per la mera presència de DMT (...) Las adiciones que s'han anat fent en aquests anys sobre incorporació de psicotròpics no han mencionat en cap cas a l'ayahuasca⁹³”*. Segueix la mateixa sentència dient: *“com a conclusió d'aquesta absència de menció específica a nivell nacional i de falta de cobertura legal al Conveni de 1971 per a la seva inclusió, entenem doncs que aquest preparat no està subjecte a fiscalització especial a Espanya, ni pot per tant, integrar el tipus penal de l'article 368 CP”*. És més, en una altra sentència es declara que degut a l'ús recreatiu cada vegada més freqüent d'aquest tipus de materials, seria recomanable la seva fiscalització en els diferents països⁹⁴.

Més enllà d'aquestes substàncies enumerades per l'Observatori de Medicaments d'Abús del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona i per l'Informe 2021, alcohol, tabac i drogues il·legals a Espanya, a la majoria de països existeix una classificació de caire més general o popular d'aquestes, d'entre les quals s'hi troben: 1) els depressius; 2) els opioïdes i 3) els estimulants. Pel que fa als depressius, aquests disminueixen l'activitat cerebral i les funcions del sistema nerviós, i és per aquest motiu que son utilitzats com a tranquil·litzants o sedants. L'olanzapina⁹⁵, la benzodiazepina⁹⁶ i els barbitúrics⁹⁷ son exemples de medicaments depressius. En quant als opioïdes, aquests son calmants prescrits a pacients amb dolors aguts o insuportables però que usats de manera abusiva també poden causar eufòria. Els opioïdes⁹⁸ contenen substàncies com ara la meperidina, hidromorfina, hidrocodeïna, propoxifeno, oxicodona, morfina o codeïna.

---

⁹³ SAP de Màlaga 86/2021, de 10 de març de 2021.

⁹⁴ SAP d'Alacant 2/2015, de 5 de gener de 2015.

⁹⁵ És un antipsicòtic atípic que actualment es comercialitza com a fàrmac genèric sota els noms de Midax, Zypreza, Zydis, Zalasta, Zolafren, Olzapin, Rexpin i Symbimax.

⁹⁶ És un medicament psicotròpic conegut també sota el nom de droga de la violació o Rohypnol. Dins d'aquest, en formen part el Temazepam, el Nimetazepam, el Alprazolam, el Diazepam o Valium i el Clonazepam sota els noms de Clonagin, Clonex, Diocam, Klonopin, Kriadex, Linotril, Neuryl, Paxam, Ravotril, Rivotril i Zatrix.

⁹⁷ Els barbitúrics son una família de fàrmacs sintètics derivats de l'àcid barbitúric, d'entre els quals s'inclou Amytal, Nembutal, Phenobarbital i Seconal.

⁹⁸ Dins d'aquests trobem analgèsics com OxyContin, Fentanyl, Percodan i Demerol.

Finalment, els estimulants⁹⁹ son aquells que intensifiquen l'ansietat, l'alerta i la consciència, a més d'incrementar l'energia. Dit d'una altra manera, son allò contrari als depressius.

És per tot això, que una vegada més i per tal de poder determinar el grup en el que s'inclouen totes aquestes substàncies, s'ha hagut d'acudir a la jurisprudència creada pels tribunals. Així, tenint en compte alguna d'aquestes noves substàncies o medicaments usats com a drogues, el Tribunal Suprem ha establert el següent.

6.1. DEPRESSIUS

Els depressius son aquells medicaments que es coneixen com a tranquil·litzants o sedants, els quals es recepten per tractar l'ansietat i els problemes del son, però quan s'utilitzen com a drogues poden provocar sentiments de benestar, alegria intensa i emoció, però alhora poden produir efectes danyosos sobre el cos com ara menor període d'atenció, deteriorament del criteri, falta de coordinació, baixa pressió arterial, mala pronunciació i problemes de memòria. A més a més, quan el consum d'aquestes substàncies es prolonga en el temps pot arribar a provocar símptomes d'abstinència potencialment mortals si s'intenta deixar de cop. Així, quan s'utilitzen com a drogues il·legals es presenten en forma de pastilla o càpsula i normalment s'ingereixen per via oral.

Dins d'aquest grup de depressius trobem la butirolactona o GHB i d'acord amb la jurisprudència *“la substància GHB va ser inclosa a la Llista IV de substàncies psicotròpiques del Conveni de Viena, el març de 2001, per la Comissió d'Estupefaents de les Nacions Unides, passant a formar part de l'annex I del Real Decret 2829/1997 de 6 d'octubre pel que es regulen les substàncies i productes psicotròpics (...) per la qual cosa ha de tenir la mateixa consideració que la substància pròpia GHB, substància a la que aquesta sentència de la Sala Segona concedeix la naturalesa de droga que causa greu dany a la salut pels seus greus efectes al sistema nerviós central, constituint un profund depressor capaç de desencadenar extrapiramidalismes (...) aquesta Sala atribueix el caràcter de droga que causa greu dany a la salut a la butirolactona, a l'Acord del Ple no jurisdiccional celebrat el 13 de desembre de 2004¹⁰⁰”*.

Una altra de les substàncies o medicaments que ha causat grans debats dins del grup de les depressores ha estat l'anomenada rohipnol. Actualment, aquesta forma part de les no greument

---

⁹⁹ Son estimulants les amfetamines, dins les quals trobem l'Adderall, la Biphedamine, i la Dexedrine, i per altra banda, dins el grup del metilfenidato, es troben substàncies com ara la Concerta, Metadate, Quillivant i Ritalin. També son antidepressius el Prozac, Paxil, Zoloft i Celexa.

¹⁰⁰ STS 378/2006, de 31 de març de 2006.

perjudicials per a la salut, però no sempre ha estat així. En un primer moment, fins fa uns anys, el Tribunal Suprem qualificava tal substància com a greument danyosa. Així, sentències dels anys noranta es pronunciaven de la següent manera: *“rohipnol com un barbitúric inductor al son, potenciant l'efecte sedant dels neuroleptics, tranquil·litzants, antidepressors i hipnòtics. Aquests barbitúrics, junt amb les amfetamines, constitueixen el nucli central dels psicotròpics que usats indiscriminadament, sense subjecció a les degudes pautes mèdiques, poden ser i de fet ho son, greument perjudicials per a la salut (...) el flunitrazepan i la bupremorfina son, respectivament, els principis o elements actius dels medicaments rohipnol i buprex, els quals son tinguts per la jurisprudència com a substàncies que causen greu dany a la salut, ja que tot i tractant-se de fàrmacs de disposició mèdica ordinària, son drogues d'abús quan es disposa d'aquestes al marge de tot control mèdic, produint una toxicitat neuropsicològica que es tradueix en alteracions de conducta (...) el rohipnol actua sobre els lòbuls frontals del cervell. La seva ingesta oral, com a hàbit, el converteix en un psicotròpic perillós perquè genera una greu dependència física i psíquica, amb tan importants conseqüències com per a que la seva supressió pugui generar, amb un quadre psicòtic similar al delirium tremens¹⁰¹, fins la pròpia mort¹⁰²”.*

Però, tenint en compte, la jurisprudència més recent, trobem sentències que afirmen *“la jurisprudència, no obstant, a partir del Ple no jurisdiccional d'aquesta Sala celebrat el 23 de març de 1998, en el que es va decidir excloure al flunitracepam, que constitueix la base del rohipnol, de les substàncies greument perjudicials per a la salut (...) ha vingut mantenint el mateix criteri en relació amb els fàrmacs coneguts com a tranxilium i trankimazín, per entendre que, encara estan inclosos a les llistes annexes al Conveni de 1971, els psicotròpics continguts en aquests fàrmacs, la composició no tòxica dels mateixos, inseparable de la seva finalitat terapèutica, impedeix que se'ls tingui per substàncies intrínseca i greument perjudicials, criteri que pot ser estès a la metadona en tant que es tracta d'un producte de consum autoritzat, encara que naturalment sota control mèdic, per als programes de deshabitació de l'heroïna¹⁰³”.* Així, en la mateixa línia jurisprudencial hi ha altres sentències que estimen que el rohipnol i el tranxilium son productes que la pròpia Sala Segona del Tribunal Suprem ha conceptuat no greument perjudicials per a la salut *“les benzodiacepines (convé aclarar que el rohipnol és una*

---

¹⁰¹ El delirium tremens és conegut també amb el nom de deliri per abstinència d'alcohol. Així, és la complicació greu de l'abstinència de l'alcohol que implica canvis sobtats i greus en el sistema mental o nerviós. El delirium tremens és un conjunt de símptomes que es desenvolupen en l'alcohòlic crònic després de la interrupció brusca d'una ingestió prolongada i intensa de begudes embriagants. És considerat per la ciència mèdica com un fenomen estrictament neurofisiològic i metabòlic, que consisteix en una manifestació psiquiàtrica de la protesta de l'organisme per la suspensió inesperada de la droga a la que el seu metabolisme ja s'havia adaptat. Extret de: Solares, I. (2003). *Delirium Tremens. El infierno que desata el alcoholismo*. Punto de Lectura.

¹⁰² STS 388/1997, de 18 de març de 1997.

¹⁰³ STS 1174/2002, de 22 de juny de 2002.

benzodiazepina d'acció intermèdia) son fàrmacs amb un ampli marge terapèutic, de manera que poden administrar-se en dosis superiors a les terapèutiques amb una relativa seguretat. D'aquesta manera, és difícil arribar a dosis tòxiques que suposin un greu perill per a la vida de l'intoxicat, sempre i quan la intoxicació s'hagi produït només per benzodiazepines¹⁰⁴". Segons aquesta mateixa última resolució del Tribunal Suprem, els símptomes que es poden associar al consum crònic de benzodiazepines son, fins a cert punt, semblants als que poden presentar-se en idèntiques circumstàncies amb els barbitúrics o l'alcohol etílic. Així doncs, s'ha pogut comprovar un lleuger efecte euforitzant. Per tot això, s'estableix d'acord amb la Sala Segona del Tribunal Suprem que, el rohipnol no ha de ser tingut per producte greument nociu per a la salut als efectes de la integració del seu tràfic en un o altre dels tipus previstos a l'article 368 CP.

6.2. OPIOIDES O OPIÀCIES

Per altra banda, els opioïdes son analgèsics que es recepten per tractar el dolor després d'una cirurgia o quelcom similar. Malgrat això, quan aquests s'usen com a drogues poden provocar confusió, falta de coordinació, debilitat, mareig, disminució de la pressió sanguínia i somnolència. Si es tracta d'un consum en dosis altes, pot arribar a provocar una intoxicació per opioïdes, comportant problemes respiratoris, el coma o la mort. Per altra banda, quan es fa ús dels opioïdes per drogar-se, aquests també poden produir sensació de relaxament així com intensa felicitat per a la persona. Aquestes substàncies es solen presentar com a pols, pastilles, càpsules o xarop. Així, poden ingerir-se, injectar-se, fumar-se o inhalar-se a través del nas.

Substàncies com ara la morfina formen part del grup de les opiàcies. Així, la morfina ha de conceptuar-se com a substància susceptible de causar greu dany a la salut, ja que es pot arribar a elaborar, fins i tot, heroïna a partir d'aquesta. La morfina es considera com un tòxic nerviós central que si en principi actua sobre l'escorça cerebral estimulament lleugerament les facultats psíquiques, en un segon temps produeix una sedació cortical i finalment, a dosis elevades, actua sobre el bulb i la medul·la, la paràlisi del qual a nivell dels centres respiratori i circulatori pot ser causa de mort, precedida d'un coma. També, en aquesta línia, la morfina actua sobre el psiquisme, amb un paulatí embotament i estats passatgers de confusió mental i disminució del sentit moral, fent travessar així, durant el curs del dia per períodes de necessitat, estats d'ansietat i angoixa, amb traducció en el seu comportament i reaccions¹⁰⁵.

---

¹⁰⁴ STS 191/2001, de 12 de febrer de 2001.

¹⁰⁵ STS 1874/1992, de 17 de setembre de 1992.

Tanmateix, dins de les noves substàncies i dins d'aquest mateix grup de les opiàcies trobem el dextropropoxifeno. *“Aquest és un derivat de l'opi, el qual s'utilitza a medicina com a analgèsic i produeix una greu repercussió sobre el sistema nerviós central amb il·lusions, al·lucinacions i sensacions de confusió i irrealitat, creant una dependència física i psíquica similar a la de la morfina. És per aquest motiu que es troba inclosa a la Llista II de les substàncies prohibides pel Conveni Únic de 1961 sobre estupefaents, ratificat per Espanya i publicat al Butlletí Oficial de l'Estat del 22 d'abril de 1966¹⁰⁶”*.

El buprex és una altra substància opiàcia que ha causat certa disparitat en la jurisprudència. Així, en una sentència del Tribunal Suprem de 1992 es va afirmar que no era una substància psicotròpica el consum del qual produís greu dany a la salut ja que *“no semblaria lògic equiparar els efectes del buprex amb els de l'heroïna o cocaïna o LSD, que son substàncies inequívocament considerades per aquesta Sala com a causants de greu dany a la salut¹⁰⁷”*. Segons aquesta mateixa sentència, el buprex conté com a principi actiu la buprenorfina, la qual era considerada com a substància psicotròpica inclosa a la Llista III de l'annex 1, llista que comprèn un grup d'analgèsics entre els que es troben els barbitúrics. La Sala segueix dient: *“evidentment, com a substància analgèsica que és, una sobredosi pot ocasionar efectes molt greus, cosa que, per altra banda, és propi de molts medicaments (...)*. Finalment, va acabar el Tribunal estimant que el buprex era per tant, una substància psicotròpica el consum de la qual no produïa greu dany a la salut.

Malgrat tot, altres sentències del Tribunal Suprem s'han pronunciat en sentit contrari, establint que el buprex conté el psicotròpic buprenorfina, sent aquesta una substància recollida a l'annex del Conveni de Viena de 1971 i classificada com a substància que causa greu dany a la salut¹⁰⁸. En el mateix sentit doncs, una altra sentència es pronuncia afirmant que son substàncies que causen greu dany a la salut *“ja que encara que es tracti de fàrmacs de disposició mèdica ordinària, son drogues d'abús quan es disposa d'elles al marge de tot control mèdic, produint una toxicitat neuropsicològica que es tradueix en alteracions de conducta¹⁰⁹”*.

---

¹⁰⁶ STS 1991/2141, de 14 de març de 1991.

¹⁰⁷ STS 2788/1992, de 24 de desembre de 1992.

¹⁰⁸ STS 1817/1993, de 14 de juliol de 1993.

¹⁰⁹ STS 1019/1994, de 17 de maig de 1994.

6.3. ESTIMULANTS

Finalment, els estimulants són medicaments que estimulen el cervell i el cos, els quals es recepten per tractar problemes de salut com la obesitat, la narcolèpsia o el trastorn de dèficit d'atenció i hiperactivitat (TDAH), però quan aquests s'utilitzen per drogar-se, poden provocar sentiments d'entusiasme, alteració, agitant, molta alerta i energia. Per contra, els efectes danyosos que poden causar són: problemes cardíacs (freqüència cardíaca accelerada, batecs irregulars i augment de la pressió arterial), temperatura corporal alta, pèrdua de gana i de pes, deliris i al·lucinacions, problemes emocionals i d'estat d'ànim, inquietud i tremolors.

En aquest sentit, la metamfetamina és un compost amfetamínic sintètic que presenta propietats del tipus amfetamina i psicodèliques i és greument perjudicial per a la salut conforme la coneguda doctrina jurisprudencial (STS de 7 de setembre de 2005 i 31 de març de 2006), estant aquesta inclosa a la llista del Conveni sobre Substàncies Psicotròpiques de Viena de 21 de febrer de 1971¹¹⁰. Així doncs, acudint a aquesta sentència del Tribunal Suprem veiem com *“la metamfetamina pot ser utilitzada preferentment per a la seva comercialització, ja que posseeix la toxicitat necessària per a produir els efectes estimulants propis d'aquesta classe de substàncies, tan importants que les venim considerant en aquesta sala com a greument danyoses per a la salut dels seus consumidors (...). S'ha de precisar aquí que la metamfetamina apareix inclosa a la Llista II de les substàncies enumerades al Conveni sobre Substàncies Psicotròpiques de Viena de 21 de febrer de 1971¹¹¹”*.

També són considerats estimulants els fàrmacs Ritalina, Rubifen o Methylin. Aquests tenen com a principi actiu el metilfenidato i són substàncies psicotròpiques sotmeses a fiscalització, ja que consten a la Llista II de l'annex del Conveni sobre Substàncies Psicotròpiques de Viena de 1971. En efecte, el Rubifen, Ritalina o Methylin és una substància amb acció psicoestimulant del sistema nerviós central, amb similituds a l'amfetamina, el qual utilitzat indiscriminadament i sense subjecció a control i pautes mèdiques pot ser greument perjudicial per a la salut. Així doncs, el metilfenidato ha de ser considerat com a substància de les que causen greu dany a la salut de les persones, ja que la reiterada jurisprudència de la Sala Segona del Tribunal Suprem ha emmarcat totes aquelles substàncies que conformen variacions de les amfetamines dins aquesta categoria. Sent així d'acord amb els criteris establerts pels protocols internacionals, és a dir, per

---

¹¹⁰ SAP de Barcelona, 350/2018, de 18 de maig de 2018.

¹¹¹ STS 1015/2005, de 7 de setembre de 2005.

ser en si mateixa lesiva per a la salut; pel nivell de dependència que crea en el consumidor; pel número de morts que provoca la seva intoxicació i pel grau de tolerància¹¹².

7. UNA ALTRA VEGADA, PRINCIPI DE SEGURETAT JURÍDICA

Així doncs, es veu respectat el principi de seguretat jurídica? Tot i que la jurisprudència ha fet gran feina establint o guiant-se de certs criteris objectius determinats d'acord amb professionals i experts mèdics i farmacològics per tal de delimitar una classificació entre substàncies que causen greu dany a la salut i substàncies que no, resulta aquesta suficient?

El principi de seguretat jurídica s'expressa a través de dues dimensions o vessants principals: l'anomenada correcció estructural, la qual fa referència a la formulació adequada de les normes de l'ordenament jurídic i la previsibilitat de les nostres accions en quant a les conseqüències jurídiques i, en segon lloc, el que es coneix com a correcció funcional, és a dir, el funcionament i compliment per part dels poders públics. Aquestes tenen l'objectiu d'evitar que les persones puguin evadir el compliment del dret excusant-se sota el pretext que no coneixien les obligacions que les normes imposaven i impedir l'arbitrarietat dels poders públics als subjectar-los a una sèrie de normes del sistema.

En quant a la correcció estructural, aquesta es concreta en una sèrie de principis que estan presents en gairebé tots els ordenaments jurídics democràtics: lege promulgata, lege manifesta, lege plena, lege stricta, lege previa y lege perpetua¹¹³. Per a que tots aquests principis tinguin sentit o puguin estar al servei de la seguretat jurídica és necessari que estiguin presents a l'ordenament jurídic determinat. Per altra banda, la segona vessant del principi de seguretat jurídica és la referent a la correcció funcional. Aquesta exigeix que puguem garantir el compliment generalitzat de les

---

¹¹² STS 29/2020, de 4 de febrer de 2020. La sentència afirma que *“I encara que el principi actiu s'integra en fàrmacs de disposició mèdica ordinària, constitueix una droga d'abús quan es disposa i utilitza al marge de control facultatiu, presentant efectes reforçadors que s'associen amb la millora de l'ànim; o amb una sensació d'augment d'energia física o de la capacitat mental i de l'estat d'alerta; així com la supressió de la gana; de la fatiga i del son; o un augment de l'atenció, de la loquacitat i de l'eufòria. D'aquesta manera, la punició del seu comerç il·legal, conforme el principi d'especialitat de l'article 8.1 CP, es subjecta al tipus penal del delictes contra la salut pública del 368 CP”*.

¹¹³ Lege promulgata fa referència a l'obligatorietat que té una norma jurídica d'haver estat adequadament promulgada, és a dir, ha d'haver sigut donada a conèixer als seus destinataris mitjançant les formalitats necessàries en cada cas. Lege manifesta ve a dir que les lleis han de ser clares, comprensibles, allunyades dels formalismes obscurs i complicats. Lege plena té a veure amb la tipificació en un text normatiu de les conseqüències jurídiques d'alguna conducta. Lege stricta fa referència al principi segons el qual algunes àrees de la conducta poden ser regulades només mitjançant cert tipus de normes. Pel que fa al principi de lege prèvia, aquest determina que les lleis només poden regir cap a un futur, per tal que les conseqüències jurídiques de les nostres conductes siguin previsibles en la mesura que es pugui saber que estaran regides sota les actuals regles i normes. Finalment, lege perpetua és un principi que estableix que els ordenaments jurídics han de ser el més estables possible per tal que les persones puguin conèixer-los i ajustar les conductes a allò establert.

normes establertes per l'ordenament jurídic. Dit d'una altra manera, la correcció funcional és aquella que busca la presumpció de coneixement del dret i la prohibició d'esgrimir la ignorància del mateix per part dels destinataris o particulars d'aquest, així com l'obligació dels poders públics de només fer allò pel que estan facultats per una norma jurídica.

Alhora, el principi de seguretat jurídica es mostra d'acord amb una projecció més subjectiva, la certesa del dret. Aquesta requereix la possibilitat del coneixement del dret pels seus destinataris. Així és que, el subjecte d'un ordenament jurídic ha de poder saber amb claredat i per avançat, allò que està manat, permès o prohibit i és en funció d'aquests criteris que es permet als destinataris organitzar la seva conducta present i programar expectatives per a la seva actuació jurídica futura d'acord amb pautes raonables de previsibilitat¹¹⁴.

En resum, el que pretén el principi de seguretat jurídica és que totes les normes jurídiques estiguin adequadament promulgades, siguin clares, comprensibles i allunyades de formalismes obscurs. Tanmateix, es busca, com el seu propi nom indica, una seguretat, una certesa per part del destinatari d'aquestes normes, de tal manera que aquests sàpiguen a que s'atenen en cada cas, què és delictiu i què no, quines conductes són sancionades i quines no, etc. A més a més, en el cas de ser una conducta sancionable, els destinataris han de poder preveure les conseqüències que d'aquesta en sorgiran. Per tant, el principi de seguretat jurídica és: previsibilitat, predictibilitat, seguretat, certesa i coneixement del dret.

Ara bé, si traslладem aquesta teoria a la redacció de l'article 368 CP, del delictiu de tràfic de drogues, aquesta es compleix? En efecte, el Tribunal Constitucional, en una sentència relativament recent¹¹⁵ es va trobar davant d'uns demandants que argumentaven que les resolucions judicials havien lesionat el seu dret a la legalitat penal considerant l'article 368 CP excessivament indeterminat i obert, com per haver-se efectuat una irracional subsumció dels fets provats en aquest precepte (garantia de la tipicitat), la qual cosa relacionen amb la lesió dels principis de seguretat jurídica i de proporcionalitat en la restricció de la llibertat personal. I és que, com ja s'ha dit en un punt anterior del treball, la redacció de l'articulat del 368 CP, conté una llarga enumeració de conceptes indeterminats que conformen el tipus penal, incloent, la conducta típica i l'objecte material del fet. Pel que fa a la conducta típica, trobem conceptes tals com: cultiu, elaboració, tràfic, promoció, afavoriment, facilitació i possessió amb els mateixos fins. En quant a l'objecte material del fet, aquest fa referència a: "*drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques*" així com també la classificació entre substàncies o productes que causen greu

---

¹¹⁴ Pérez Luño, A.E. (2000). *La seguridad jurídica: una garantía del derecho y la justicia*. Boletín de la Facultad de Derecho, nº 15.

¹¹⁵ STC 36/2018, de 23 d'abril de 2018.

dany a la salut i la resta de casos. Per altra banda, però, el Tribunal Constitucional es va pronunciar afirmant que l'exigència de la *lex certa*, a la que ha de respondre el legislador per definir els tipus penals, no s'oposa a la utilització dels anomenats conceptes jurídics indeterminats, com tampoc a la utilització d'un llenguatge relativament vago i versàtil, “*doncs, les normes son necessàriament abstractes i es remeten implícitament a una realitat normativa subjacent, i dins de certs límits*”. En efecte, segueix el Tribunal, el legislador pot potenciar aquesta labilitat per a facilitar l'adaptació de la norma a la realitat, que a vegades presenta aspectes difícils de preveure.

Dit això, i centrant-me en l'objecte material del delictes, el concepte de drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques respecten el principi de seguretat jurídica? I la classificació entre substàncies o productes que causen greu dany a la salut i les que no?

Començant doncs, pel concepte de droga (concepte que no ve determinat pel Dret Penal espanyol), cal dir que al llarg dels anys s'han destacat varies tendències tant doctrinals com jurisprudencials que han defensat posicions completament diferents o contràries. Des del punt de vista doctrinal, el terme droga s'ha intentat definir de manera elàstica o a l'arbitri judicial; també de manera rígida o per repartiment segons les substàncies; segons la distinció de drogues i estupefaents i finalment, d'acord amb la susceptibilitat de la pertorbació o perjudici a la salut. Per altra banda, tenint en compte les tendències jurisprudencials, aquestes han estat bàsicament dues: la tendència de la inexistència de la llei penal en blanc i, el criteri d'enumeració concreta per remissió als Convenis Internacionals. Finalment, i dins d'aquest ventall de possibles posicions, la jurisprudència actual s'ha acollit al criteri de la remissió als Convenis Internacionals. Així doncs, seguint aquesta línia jurisprudencial s'entén per droga, i per tant, adquireix caràcter de prohibida, tota substància inclosa en aquests convenis. Fins aquí, sembla que la qüestió d'intentar determinar quines substàncies o productes es consideren drogues i quines no, queda resolta. Així, “*per a posseir el caràcter de prohibida, la substància ha d'estar integrada en els Convenis* ¹¹⁶”.

El problema apareix quan es vol jerarquitzar aquestes drogues segons la seva perillositat o nocivitat, ja que degut a la redacció del Codi Penal espanyol, és necessari determinar-les per a poder classificar-les dins de les substàncies greument perjudicials per a la salut o les que no causen greu dany a la salut. És aquí on els Convenis Internacionals es veuen limitats i on es pot posar en dubte el principi de seguretat jurídica, el qual exigeix “*lege promulgata, lege manifesta, lege plena, lege stricta, lege previa i lege perpetua*”. L'absència d'una classificació de substàncies segons perjudicialitat promulgada, manifesta, plena, estricta, prèvia i perpètua fa trontollar la predictibilitat del dret i de l'ordenament jurídic. És per això, que la jurisprudència ha intentat

---

¹¹⁶ Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1^a Ed.). Madrid: Sepin

solucionar-ho, concretant a través de reiterades sentències i mitjançant una sèrie de criteris, quines substàncies adquireixen el caràcter de greument lesives per a la salut i quines adopten el caràcter de no greument perjudicials.

Seguint amb el concepte de substància psicotròpica i estupefaent, el mateix succeeix que en el cas anterior. Així, es consideren substàncies psicotròpiques i estupefaents aquelles substàncies incloses en els Convenis Internacionals. Els estupefaents es determinen a la Convenció Única de 1961 sobre Estupefaents i les substàncies psicotròpiques al Conveni Internacional de Viena de 1971 sobre Substàncies Psicotròpiques. Una vegada més semblaria que no hi ha d'haver problema en quant a l'afectació del principi de seguretat jurídica, però, fins a quin punt els convenis anteriorment anomenats ens proporcionen la seguretat que exigeix aquest? La jurisprudència ha admès que, a més a més de totes les substàncies i estupefaents ja inclosos a les llistes, també adquiriran tal condició aquelles que siguin així reconegudes en àmbit internacional i les que es declarin expressament com a tals dins d'Espanya, i no només això, sinó que es preveu també la possibilitat d'ampliar i modificar les llistes d'aquests convenis. En aquest sentit doncs, la modificació i ampliació de les llistes, proporcionen una certesa i predictibilitat del dret? Ens tornem a trobar davant de la mateixa pregunta.

Finalment, pel que fa a la distinció entre substàncies greument perjudicials per a la salut i les que no, en primer lloc val a dir que hi ha certa disparitat entre la doctrina científica. Així, la majoria es mostra favorable a la distinció entre ambdues classes de substàncies però altres autors són partidaris de l'equiparació de totes les drogues, donant el mateix tracte sancionador a totes les substàncies catalogades com a drogues il·legals¹¹⁷. Per altra banda, els termes greu dany a la salut i no greu dany a la salut són termes flexibles, valoratius i relatius, per la qual cosa es permet modificar la visió que es té d'una substància a mesura que se'n perfecciona el coneixement sobre la mateixa. Així, en aquest sentit, la determinació de cada substància dins d'un grup o altre es percep a través de les sentències a mesura que aquestes són examinades pels tribunals en base a criteris mèdics i farmacològics. Per tant, si la perillositat de la substància és valorable i flexible amb possibilitat de modificar-se segons se'n vagi adquirint major coneixement, proporciona la seguretat necessària que requereix un Estat de Dret i que s'espera d'un ordenament jurídic? En aquesta mateixa direcció, com s'ha vist anteriorment, la realitat és canviant i això comporta, l'aparició de noves substàncies i no només noves substàncies sinó noves formes d'ús i abús de les mateixes, les quals no han estat considerades pels tribunals encara o no hi ha una jurisprudència contínua, reiterada i constant. Vulnera això, el principi de seguretat jurídica?

---

¹¹⁷ Molina Mansilla, M^a.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1^a Ed.). Madrid: Sepin

8. CONCLUSIONS

Entrant ja en l'últim apartat d'aquest treball de final de grau, a continuació i a mode de conclusions, intentaré oferir una resposta a les preguntes plantejades prèviament relatives a aquesta contraposició entre el principi de seguretat jurídica i l'actual redacció del delictes del tràfic de drogues previst i penat a l'article 368 CP, a través d'una exposició crítica i personal.

Així és que, en quant als termes drogues, substàncies psicotròpiques i estupefaents, s'ha arribat a una posició comuna majoritària, que és la remissió als Convenis Internacionals. Aquests, com el seu propi nom indica, són convenis d'àmbit internacional, és a dir, instruments que pretenen harmonitzar unes normes comunes als diferents països i estats del món, de manera universal, oferint d'aquesta manera, unes llistes de substàncies i drogues prohibides vàlides per a qualsevol país ratificant dels mateixos. Fins aquí, i d'acord amb el meu entendre, la seguretat jurídica es veu respectada, en el sentit que, per tal de poder saber quines drogues són considerades tòxiques, il·legals o prohibides només cal acudir a aquestes llistes annexades als convenis. Així, totes aquelles que es trobin inscrites o incloses en el Conveni Internacional de 1961 i el Conveni Internacional de 1971 seran considerades drogues de caràcter prohibit. El problema aquí rau, en la possibilitat d'ampliació i modificació d'aquestes llistes.

Per una part, considero que el fet de poder ampliar i modificar les llistes és un factor positiu, ja que com s'ha dit en algun punt del treball, la societat i la realitat són canviants i per tant, s'ha de poder permetre l'adherència de noves substàncies a mesura que aquestes apareixen o se n'obté coneixement. D'igual manera es pronuncia el Tribunal Constitucional quan diu: *“l'exigència de lex certa, a la que ha de respondre el legislador al definir els tipus penals, no s'oposa a la utilització en els tipus penals dels anomenats conceptes jurídics indeterminats, màxim en aquells supòsits en que els mateixos responen a la protecció de béns jurídics reconeguts en el context internacional en el que s'insereix la nostra Constitució d'acord amb l'article 10.2, com tampoc la utilització d'un llenguatge relativament vago i versàtil, doncs les normes són necessàriament abstractes i es remeten implícitament a una realitat normativa subjacent i dins de certs límits, el propi legislador pot potenciar aquesta labilitat per a facilitar l'adaptació de la norma a la realitat, que en ocasions presenta aspectes difícils de preveure¹¹⁸”*. Del contrari, si les llistes es consideressin *numerus clausus* i no es permetés la inclusió de noves substàncies a les mateixes, quedarien molts casos fora la norma. És per això, que *“la certesa, encara que molt desitjable, s'acompanya a vegades d'una rigidesa excessiva; ara bé, el dret s'ha d'adaptar als canvis de situació¹¹⁹”*. Alhora, cal tenir en compte que si acceptem aquesta possibilitat d'ampliació dels

---

¹¹⁸ STC 36/2018, de 23 d'abril de 2018.

¹¹⁹ STC 37/2018, de 23 d'abril de 2018.

convenis també acceptem certa inseguretat jurídica o certa incertesa. Així, en el cas de noves substàncies no tindrem la mateixa predictibilitat que les ja incloses als llistats des de temps anteriors, ja que davant de les noves substàncies serà necessari un nou anàlisi de la naturalesa i les característiques de les mateixes, valorant els seus efectes per tal de considerar-les com a drogues prohibides o no.

Un altre punt a valorar és l'absència d'una gradació segons la perillositat, nocivitat o perjudicialitat que presenten els convenis internacionals. Així és que, la remissió als mateixos ens serveix, com ja s'ha dit prèviament, per a poder determinar les substàncies prohibides internacionalment, però no és possible tal remissió si el que es vol és classificar aquestes substàncies segons la perillositat, nocivitat o perjudicialitat de les mateixes. És important això, ja que el fet de distingir les substàncies entre les que causen greu dany a la salut i les que no (atribuint diferent penalitat segons el cas) és només tècnica legislativa espanyola, creació del legislador nacional. En aquest sentit, els convenis no arriben a delimitar fins a tal punt les substàncies incloses en els seus llistats. És per això, que la jurisprudència, amb intenció de resoldre aquesta qüestió, ha anat determinant en cada cas, dins a quin grup es troba cada droga o substància.

Així doncs, pel que fa als llistats annexats als convenis, considero que son un mètode adequat per tal de proporcionar la seguretat jurídica que s'exigeix en un Estat de Dret, ja que acudint a les llistes s'obté la certesa que es busca respecte quines drogues tenen caràcter de prohibides i quines no. En efecte, les que es trobin incloses en aquestes, seran drogues il·legals, mentre que, per contra, les que no s'hi trobin incloses, no seran considerades drogues prohibides. Malgrat tot, quan és el moment de classificar-les d'acord amb nocivitat i perillositat de les substàncies, la remissió esdevé ineficaç. És en aquest moment quan el principi de seguretat jurídica es veu afectat. Tan és així, que la jurisprudència ha intentat resoldre la qüestió, atribuint el caràcter de greument perjudicials o no, d'acord amb criteris mèdics i farmacèutics aportats per professionals i experts.

El problema subjacent aquí, és que hi ha certes substàncies, com és el cas de l'àcid lisèrgic (LSD), la cocaïna i l'heroïna que ha quedat molt clar que formen part de les substàncies que causen greu dany a la salut ja que així han quedat determinades per la reiterada i assentada doctrina jurisprudencial, així com en la Circular FGE de 4 de juny de 1984. El fet que la Circular qualificués, en el seu moment, aquestes substàncies com a greument perilloses per a la salut i no s'hagi modificat mai el criteri o classificació d'aquestes durant tants anys, proporciona una seguretat respecte el grup en què s'inclouen les mateixes. El mateix succeeix pel que fa a les "drogues toves" o no causants de greu dany a la salut, les quals van quedar classificades com a tals en la mateixa Circular FGE de 4 de juny de 1984: derivats del cànnabis com el hachís, oli de hachís, llavors de hachís i les plantes. Aquestes han estat considerades no greument danyoses o

perjudicials per a la salut des d'aquell moment i mai ha variat la seva qualificació. Igual que en el cas anterior, això aporta seguretat jurídica i certesa respecte aquestes substàncies.

En sentit contrari, però, hi ha altres substàncies que no queden tan clarament determinades o definides, ja sigui pel fet de ser noves substàncies de les quals se'n té poc coneixement i per tant, és difícil encara de valorar-les, ja sia perquè en algun moment s'han considerat com a substàncies de les que causen greu dany a la salut però posteriorment s'han qualificat de manera distinta, és a dir, com a substàncies no greument perjudicials per a la salut, o a la inversa (com és el cas del rohipnol i el buprex), o bé, perquè son substàncies, drogues o productes tan nous en el mercat de les drogues que encara no s'han arribat a incloure ni en els convenis internacionals reguladors de substàncies i estupefaents. A més a més, com s'ha vist també en el treball, hi ha una quantitat de substàncies infinita i inabastable¹²⁰ d'entre les quals se'n destaquen noves drogues tòxiques i substàncies (ketamina, spice, mefedrona, ayahuasca, nexus, etc.), drogues de disseny o drogues sintètiques (MDMA o èxtasi, MDA o droga de l'amor, MDEA o EVA, etc.), medicaments amb o sense recepta mèdica del quals se'n fa un ús i abús indegut (metilfenidato, alprazolam, rivotril, rohipnol, ritalina, etc.), entre moltes d'altres. Doncs, davant d'aquestes situacions, el principi de seguretat jurídica es pot veure afectat o vulnerat. És per aquest motiu, per donar solució o cobertura a aquest problema, que la jurisprudència a través de reiterades sentències ha establert una sèrie de criteris a partir dels quals es pretenen classificar totes aquestes substàncies. Aquests criteris es basen en la informació aportada pels experts i professionals mèdics i farmacèutics, ja que els tribunals com a aplicadors de la llei, només tenen el coneixement d'aquesta però no per contra, coneixements de medicina.

D'aquesta manera, a través de l'anàlisi i l'estudi dut a terme en aquest treball, es pot concloure que els criteris que utilitzen els tribunals per a determinar i qualificar cada substància son els següents:

La substància ha de crear addicció o dependència física, entenent com a tal l'estat d'adaptació que es manifesta per l'aparició d'intensos trastorns física quan s'interromp l'administració de la droga o s'influeix en la seva acció per l'administració d'un antagonista específic. La dependència física és un factor de reforç de la influència de la dependència psíquica per ús i abús de la droga¹²¹.

---

¹²⁰ D'acord amb la *Tertúlia d'actualitat: noves substàncies d'abús*, cada any es detecten una quantitat de noves drogues i substàncies rellevant. En aquest sentit i com a exemple, l'any 2015 van aparèixer o es van detectar 98 noves substàncies a Europa, i un total de 81 a Espanya. Extret de: Col·legi de Farmacèutics de Barcelona (29 de desembre 2016). *Tertúlia d'actualitat: noves substàncies d'abús*. [Tertúlia d'actualitat: noves substàncies d'abús \(vídeo entrevista\)Blog COFB](#).

¹²¹ Kramer, J.F. i Cameron, D.C. (1998). *Manual sobre dependència de las drogas*. Organización Mundial de la Salud. Ginebra 1975.

Així com dependència psíquica o psicològica. Sent aquesta dependència la situació en la que existeix un sentiment de satisfacció i un impuls psíquic que exigeixen l'administració regular o contínua de la droga per a produir plaer o evitar malestar. Aquesta dependència psíquica és la més potent de totes els factors implicats en la intoxicació crònica amb drogues psicotròpiques i pot ser l'únic factor que es dona en el cas de certs tipus de drogues¹²².

Ha de generar tolerància, és a dir, la necessitat d'incrementar la dosi per a aconseguir els mateixos efectes. La tolerància és l'estat d'adaptació caracteritzat per la disminució de les respostes a la mateixa quantitat de droga o per la necessitat d'una dosi major per a provocar el mateix grau d'efecte¹²³.

Ha de produir efectes sobre el sistema nerviós i una alteració del comportament, incloent dins d'aquests efectes o alteració del comportament els següents¹²⁴: excessiva eufòria i energia, vista borrosa, suors, vòmits, atacs d'ansietat, conductes violentes, episodis psicòtics, sensació de separació entre la ment i el cos, al·lucinacions, vivències imaginàries, crisis de pànic, deliris, sensacions auditives transitòries, sensacions de lleugeresa i flotació, convulsions, taquicàrdies, etc. Els efectes sobre el sistema nerviós i les alteracions del comportament per consum de drogues són, a l'igual que les pròpies substàncies, infinites.

Ha de provocar letalitat en baixes dosis del producte, de tal manera que l'ús inadequat o abús pugui produir, inclús per accident, la mort per sobredosi.

No és necessari que comporti un síndrome d'abstinència. El síndrome d'abstinència és aquell conjunt de signes i símptomes, tant físics com psíquics, que apareixen al descendir o abandonar de manera abrupta el consum d'una droga. Aquest implica una resposta fisiològica i psicològica a la supressió de la substància addictiva que un individu ha estat consumint de manera abusiva i durant un període de temps continuat en el que apareixen altres símptomes que l'acompanyen. Tanmateix, el síndrome d'abstinència comporta una conducta en la que l'individu busca la substància per a poder reprendre amb el consum¹²⁵. Així doncs, la jurisprudència ha determinat

---

¹²² Kramer, J.F. i Cameron, D.C. (1998). *Manual sobre dependència de las drogas*. Organización Mundial de la Salud. Ginebra 1975.

¹²³ Kramer, J.F. i Cameron, D.C. (1998). *Manual sobre dependència de las drogas*. Organización Mundial de la Salud. Ginebra 1975.

¹²⁴ Tots els efectes i possibles conductes d'alteració del comportament enumerades en aquest paràgraf són extretes de l'anàlisi de la jurisprudència que s'ha realitzat en aquest treball. Els efectes que produeixen les drogues, com ja he dit, són infinits. En aquest paràgraf se'n troben uns quants d'ells però no són tots. Hi ha altres efectes com ara passar llargues nits sense dormir, insomni, labilitat emocional, irritabilitat, rigidesa muscular, entre molts d'altres.

¹²⁵ Pascual F., Torres M i Calafat A. (2001). *Monografía cocaína*. Adicciones. Vol. 13, suplemento 2.

que no és necessari per a determinar que una droga o substància és causant de greu dany a la salut, l'aparició d'aquest síndrome d'abstinència.

Tampoc és necessari valorar la quantitat ni la puresa de la substància si aquesta ja ha estat qualificada amb anterioritat per la reiterada jurisprudència. En aquest sentit, la jurisprudència ha afirmat que serà necessari un anàlisi de la puresa de la substància, quantitat, principi actiu, efectes, entre d'altres, quan la substància no ha estat mai abans valorada per un tribunal i qualificada dins d'un grup o altre de substàncies. Això canvia, però, quan reiterades sentències ja s'han pronunciat de manera estable, regular i assentada sobre una determinada substància, de tal manera que, en aquests casos ja no serà necessari la valoració d'aquests elements. Així, la droga o substància s'inclourà dins d'un grup o altre pel fet que ja ha estat qualificada com a tal en anteriors pronunciaments.

En efecte, doncs, si es compleixen amb aquests criteris, la substància serà considerada com a greument danyosa per a la salut, mentre que, en cas contrari la substància serà qualificada com a no causant de greu dany a la salut. Tot i així, per tal de poder determinar una substància com a greument perjudicial, val a dir que no és necessari el compliment de tots i cada un dels criteris enumerats, sinó només l'aparició d'algun d'aquests. És així doncs, com els tribunals han anat valorant cada cas i qualificant cada substància fins que, tal com estableix el Tribunal Suprem¹²⁶, quan s'ha inclòs la substància de manera reiterada en un o altre grup, s'ha de prescindir de l'anàlisi i valoració dels seus efectes. Tan és així, que només es recorre a la pràctica dels corresponents dictàmens pericials respecte la naturalesa i els efectes de la substància quan es tracti d'un cas mínimament dubtós o bé, quan es tracti d'aquelles drogues respecte de les quals en falta encara doctrina jurisprudencial assentada. Així doncs, només en aquests casos caldrà un nou anàlisi de la composició, de la riquesa dels principis actius, de la tolerància, de la dependència, dels efectes i de la nocivitat o risc per a les persones.

Per acabar, uns breus apunts finals. En primer lloc, ha quedat clar que son considerades com a drogues tòxiques, substàncies psicotròpiques i productes estupefaents, i per tant, substàncies de caràcter prohibit, totes aquelles incloses com a tals en els Convenis Internacionals, per mitjà de la remissió a aquests a través de l'enumeració concreta. Remissió però, que esdevé ineficaç quan volem jerarquitzar les substàncies de més a menys nocivitat o a la inversa.

Seguidament, sabem que la distinció entre substàncies que causen greu dany a la salut i les que no, és creació del legislador nacional, esdevenint regulació pròpia del Codi Penal Espanyol. Per tant, és quelcom que no es troba en la legislació d'altres països o estats. Així, per tal de classificar cada substància dins d'un grup o altre, i degut a que la remissió als Convenis Internacionals deixa

---

¹²⁶ STS 1996/2865, d'1 d'abril de 1996.

de ser útil en aquest punt, és necessari acudir als criteris mèdics o farmacèutics que ha establert la doctrina jurisprudencial a través de les seves reiterades sentències.

Finalment, en el cas de les noves i canviants substàncies, tenir en compte que s'haurà d'atendre als nous anàlisis de les pròpies substàncies que duguin a terme els tribunals, aplicant els criteris mèdics i farmacèutics ja establerts, per tal de poder classificar-les com a substàncies que causen greu dany a la salut o la resta de casos. Sent això d'aquesta manera, perquè tot i que el Tribunal Suprem ha reconegut que *“aquestes relatives indeterminacions poden produir un trencament de la seguretat jurídica en el sentit de derivar-se d'elles una certa falta de certesa, que és un valor inherent a la justícia (...)”*¹²⁷, alhora el Tribunal Constitucional ha advertit que *“les normes son necessàriament abstractes i es remetent implícitament a una realitat normativa subjacent i dins de certs límits, el propi legislador pot potenciar aquesta labilitat per a facilitar l'adaptació de la norma a la realitat, que en ocasions presenta aspectes difícils de preveure”*¹²⁸. Així mateix, afirma que *“la certesa, encara que molt desitjable, s'acompanya a vegades d'una rigidesa excessiva; ara bé, el dret s'ha d'adaptar als canvis de situació”*¹²⁹.

---

¹²⁷ STS 292/1993, de 8 de febrer de 1993.

¹²⁸ STC 36/2018, de 23 d'abril de 2018.

¹²⁹ STC 37/2018, de 23 d'abril de 2018.

9. BIBLIOGRAFIA

LLIBRES

- Arroyo Zapatero, L. (2000). *El objeto material en el artículo 368 CP: Planteamientos doctrinales y estudio de los aspectos más relevantes de la jurisprudencia del Tribunal Supremo*. Cuadernos de Derecho Judicial. Madrid: Publicaciones del Instituto de Derecho Penal Europeo e Internacional.
- Joshi Jubert, U. (1999). *Los delitos de tráfico de drogas I. Un estudio analítico del art. 368 CP* (1ª Ed.). Barcelona: J.M. Bosch Editor – Librería Bosch, S.L.
- Lorenzo Salgado, J.M. (1983). *Las drogas en el ordenamiento penal español* (2ª Ed.). Barcelona: Bosch, Casa Editorial, S.A.
- Mir Puig, S. (2016). *Derecho penal. Parte General* (10ª Ed.). Barcelona: Editorial Reppertor.
- Molina Mansilla, Mª.C. (2021). *El delito de tráfico de drogas: análisis detallado y nueva perspectiva. Adaptado a las últimas reformas legislativas y resoluciones del Tribunal Supremo y de la Fiscalía General del Estado* (1ª Ed.). Madrid: Sepín.
- Muñoz Conde, F. (2017). *Derecho Penal. Parte Especial* (21ª Ed.). València: Tirant lo Blanch.
- Rey Huidobro, L.F. (1999). *El delito de tráfico de drogas. Aspectos penales y procesales*. (1ª Ed.). Barcelona: Tirant lo Blanch.
- Rodríguez Devesa, J.M. (1995). *Derecho penal Español. Parte General* (18ª Ed.). Madrid: Dykinson.
- Sequeros Sazatornil, F. (2000). *El tráfico de drogas ante el ordenamiento jurídico. Evolución normativa, doctrinal y jurisprudencial*. Madrid: La Ley-Actualidad, S.A.

LLIBRES ELECTRÒNICS

- Claramonte, X., Nogué, S. i Monsalve, C.(2002). *¿Nuevas drogas de diseño? ¿Nuevas drogas de síntesis?* Actualizaciones. Barcelona.
- Kramer, J.F. i Cameron, D.C. (1998). *Manual sobre dependencia de las drogas*. Organización Mundial de la Salud. Ginebra 1975.
- Solares, I. (2003). *Delirium Tremens. El infierno que desata el alcoholismo*. Punto de Lectura.

ARTICLES DE REVISTA ELECTRÒNICA

- Espert Tortajada, R., Pérez San Miguel, J., Gadea Doménech, M. et al. (2015). *Drogas legales emergentes: marihuana sintética, kratom, salvia divinorum, metoxetamina y los derivados de la piperazina*. Revista Española de Drogodependencias.
- Expósito López, A. (2012). El delito de tráfico de drogas. *Revista de derecho UNED*, nº 10.
- Núñez Paz, M.A. i Guillén López, G. (2008). *Moderna revisión del delito de tráfico de drogas: estudio actual del art. 368 CP*. Revista Penal nº 22.
- Pascual F., Torres M i Calafat A. (2001). *Monografía cocaína*. Adicciones. Vol. 13, suplemento 2.
- Pérez Luño, A.E. (2000). *La seguridad jurídica: una garantía del derecho y la justicia*. Boletín de la Facultad de Derecho, nº 15.
- Rodríguez Arana, J. (s.d). *Principio de seguridad jurídica y técnica normativa*. Círculo de Derecho Administrativo

PÀGINES WEB

- Col·legi de Farmacèutics de Barcelona (29 de desembre 2016). *Tertúlia d'actualitat: noves substàncies d'abús*. Extret de: [Tertúlia d'actualitat: noves substàncies d'abús \(vídeo entrevista\) Blog COFB](#).
- Observatorio Español de las Drogas y las Adicciones. Informe 2021. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España. Madrid: Ministerio de Sanidad. Delegación del Gobierno para el Plan Nacional sobre Drogas. Extret de: [INFORME 2021. Alcohol, tabaco y drogas ilegales en España \(sanidad.gob.es\)](#)
- Organización Mundial de la Salud (2022). *Acerca de la OMS*. Extret de: [Acerca de la OMS \(who.int\)](#)

REFERÈNCIES JURISPRUDENCIALS

Sentències del Tribunal Constitucional

- Sentència del Tribunal Constitucional (Pleno) número 27/1981, de 20 de juliol de 1981 (ECLI:ES:TC:1981:27).
- Sentència del Tribunal Constitucional (Pleno) número 46/1990, de 15 de març de 1990 (ECLI:ES:TC:1990:46).
- Sentència del Tribunal Constitucional (Sala Segona) número 36/2018, de 23 d'abril de 2018 (ECLI:ES:TC:2018:36).
- Sentència del Tribunal Constitucional (Sala Segona) número 37/2018, de 23 d'abril de 2018 (ECLI:ES:TC:2018:37).

Sentència del Tribunal Suprem

- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) de 17 de juny de 1981 (ECLI:ES:TS:1981:4270).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Criminal) número 1985/2148, de 29 d'abril de 1985.
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) número 1986/929, de 28 de febrer de 1986.
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) número 3029/1990, de 31 de març de 1990 (ECLI:ES:TS:1990:3029).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) número 14175/1990, de 4 de juny de 1990 (ECLI:ES:TS:1990:14175).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) número 14052/1991, de 6 de febrer de 1991 (ECLI:ES:TS:1991:14052).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) número 1991/2141, de 14 de març de 1991.
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) número 8418/1991, de 23 d'octubre de 1991 (ECLI:ES:TS:1991:8418).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) número 6683/1991, de 28 de novembre de 1991 (ECLI:ES:TS:1991:6683).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1ª) número 404/1992 de 23 de gener de 1992 (ECLI:ES:TS:1992:404).

- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 1874/1992, de 17 de setembre de 1992 (ECLI:ES:TS:1992:6882).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 2014/1992, de 28 de setembre de 1992 (ECLI:ES:TS:1992:7281).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 2241/1992 de 23 d'octubre de 1992 (ECLI:ES:TS:1992:7922).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 2788/1992, de 24 de desembre de 1992 (ECLI:ES:TS:1992:9361).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 292/1993, de 8 de febrer de 1993 (ECLI:ES:TS:1994:5768).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 1193/1993, de 21 de maig de 1993 (ECLI:ES:TS:1993:3235).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 5265/1993, de 14 de juliol de 1993 (ECLI:ES:TS:1993:5265).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 5459/1993, de 19 de juliol de 1993 (ECLI:ES:TS:1993:5459).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 3776/1994, de 17 de maig de 1994 (ECLI:ES:TS:1994:3776).
- Auto/Interlocutòria del Tribunal Suprem número 868/1994, de 15 de juny de 1994.
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 7592/1994, de 23 de novembre de 1994 (ECLI:ES:TS:1994:7592).

- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 8076/1994, de 12 de desembre de 1994 (ECLI:ES:TS:1994:8076).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 5617/1995, de 8 de novembre de 1995 (ECLI:ES:TS:1995:5617).
- Sentència del Tribunal Suprem número 111/1996, de 5 de febrer de 1996.
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 219/1996, d'1 d'abril de 1996 (ECLI:ES:TS:1996:1999).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 211/1997, de 21 de febrer de 1997 (ECLI:ES:TS:1997:1224).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 388/1997, de 18 de març de 1997 (ECLI:ES:TS:1997:1995).
- Auto/Interlocutòria del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 5347/1997, de 16 d'abril de 1997 (ECLI:ES:TS:1997:5347A).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 5/2001, de 15 de gener de 2001 (ECLI:ES:TS:2001:103).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 191/2001, de 12 de febrer de 2001 (ECLI:ES:TS:2001:935).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 1213/2001, de 22 de juny de 2001 (ECLI:ES:TS:2001:5384).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 1174/2002, de 22 de juny de 2002 (ECLI:ES:TS:2002:4604).

- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 1015/2005, de 7 de setembre de 2005 (ECLI:ES:TS:2005:5219).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 339/2006, de 13 de març de 2006 (ECLI:ES:TS:2006:1752).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 378/2006, de 31 de març de 2006 (ECLI:ES:TS:2006:1957).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 453/2011, de 25 de maig de 2011 (ECLI:ES:TS:2011:3145).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 890/2012, de 15 de novembre de 2012 (ECLI:ES:TS:2012:7383).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 723/2017, de 7 de novembre de 2017 (ECLI:ES:TS:2017:4071).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Tercera de lo Contenciós – Administratiu, Secció 2^a) número 1163/2018, de 9 de juliol de 2018 (ECLI:ES:TS:2018:2499).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 29/2020, de 4 de febrer de 2020 (ECLI:ES:TS:2020:204).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 719/2020, de 30 de desembre de 2020 (ECLI:ES:TS:2020:4477).
- Auto/Interlocutòria del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 68/2022, de 13 de gener de 2022 (ECLI:ES:TS:2022:1683A).
- Sentència del Tribunal Suprem (Sala Segona de lo Penal, Secció 1^a) número 306/2022, de 25 de març de 2022 (ECLI:ES:TS:2022:1270).

Sentències Tribunals Superiors de Justícia

- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Canàries, Les Palmes (Sala de lo Civil y Penal) número 4/2020, de 20 de gener de 2020 (ECLI:ES:TSJICAN:2020:23).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Madrid (Sala de lo Civil y Penal) número 215/2021, de 23 de juny de 2021 (ECLI:ES:TSJM:2021:7908).

Sentències Audiències Provincials

- Sentència de l'Audiència Provincial d'Almería (Secció 1^a de lo Penal) número 50/2009, de 26 de febrer de 2009 (ECLI:ES:APAL:2009:597).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Madrid (Secció 7^a de lo Penal) número 277/2014, de 28 de maig de 2014 (ECLI:ES:APM:2014:9339).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Granada (Secció 2^a de lo Penal) número 708/2014, de 3 de desembre de 2014 (ECLI:ES:APGR:2014:2077).
- Sentència de l'Audiència Provincial d'Alacant (Secció 10^a de lo Penal) número 2/2015, de 5 de gener de 2015 (ECLI:ES:APA:2015:1085).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona (Sala de lo Penal) número 350/2018, de 18 de maig de 2018 (ECLI:ES:APB:2018:8468).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona (Secció 7^a de lo Penal) número 695/2018, de 15 de novembre de 2018 (ECLI:ES:APB:2018:14680).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Las Palmas (Secció 6^a de lo Penal) número 70/2021, de 22 de febrer de 2021 (ECLI:ES:APGC:2021:1266).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Màlaga (Secció 1^a de lo Penal) número 86/2021, de 10 de març de 2021 (ECLI:ES:APMA:2021:324).

- Sentència de l'Audiència Provincial de València (Secció 2^a de lo Penal) número 338/2021, de 22 de juny de 2021 (ECLI:ES:APV:2021:2487).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Madrid (Secció 23^a de lo Penal) número 387/2021, de 6 de juliol de 2021 (ECLI:ES:APM:2021:8558).

CIRCULARS DE LA FISCALIA GENERAL DE L'ESTAT

- Circular de la Fiscalía General del Estado nº 1/1984, de 4 de junio, Interpretación del artículo 344 del Código Penal.

LEGISLACIÓ

- Constitución Española. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 29 de desembre de 1978, nº 311.
- Convención de las Naciones Unidas contra el tráfico ilícito de Estupefacientes y Sustancias Sicotrópicas de 1988. Naciones Unidas.
- Convención Única de 1961 sobre Estupefacientes, enmendada por el Protocolo de 1972 de Modificación de la Convención Única de 1961 sobre Estupefacientes. Naciones Unidas.
- Convenio sobre Sustancias Sicotrópicas de 1971. Naciones Unidas.
- Ley Orgánica 8/1983, de 25 de junio, de Reforma Urgente y Parcial del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 27 de junio de 1983, nº 152.
- Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. Madrid, 24 de noviembre de 1995, nº 281.